

dolenjski gozdar

GLASILO GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO

II 5720

U1978/2517

D2008/10848

D O L E N J S K I G O Z D A R
GLASILO KOLEKTIVA GOZDNEGA GOSPODARSTVA
N O V O M E S T O

Novo mesto, julij 1975

Številka 1

Letnik XII.

IZDAJATELJ: DELAVSKI SVET GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO

UREJA UREDNIŠKI ODBOR: urednik ing. Jože Petrič in člani
Markovič Franc, Falkner ing. Jože, Piškur ing. Jernej,
Klančičar ing. Slavko, Šebenik Janez, Šepec ing. Tone,
Vidervol ing. Jože in Hočevar ing. Tone

V S E B I N A

	stran
1. Sklepi organov upravljanja	1
2. Poslovanje podjetja v prvem polletju 1975	3
3. Dolenjski gozdovi in gozdarji med NOB	12
4. Kočevski Rog in turizem	18
5. Poškodbe + obolenja = boleznine = izpadi z dela = slabši gospodarski rezultat. Kaj storiti?	21
6. Čestitka	25
7. Kako v Avstriji preprečujejo škode, ki jih povzroča divjad	28
8. Novost za sekače	35
9. Analiza snemanja sečnje listavcev	36
10. Rezultati zaščite z dendrocolom in dodatni ukrepi na TOZD "GOZDARSTVO" Podturn	38
11. Spomini na težke čase dela v gozdarstvu	40
12. Od 13 oblikujemo 6 oz. 7 TOZD in OZK	44
13. Nekaj misli o pogozdovanju kmetijskih površin	46
14. Samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov sprejet	48
15. Analiza porabe goriva	49
16. Benificirana zavarovalna doba sekačem in šoferjem	50
17. Vse se opravi, če so le ljudje za to	52
18. Strokovno potovanje po Severni Italiji	53
19. Vihar je pustošil tudi po naših gozdovih	63
20. Jakabu Kolomanu ob šestdesetletnici	66
21. Drugi Zelenkov memorial	67
22. Zanimivosti	68
23. K novi sliki na ovitku	69

SKLEPI ORGANOV UPRAVLJANJA

Zbor delegatov delavcev in kmetov je na seji 22. maja 1975:

1. Razpravljal o letnem gospodarskem načrtu in ga v predloženi obliki tudi sprejel. Z gospodarskim načrtom se določa etat, odkazilo, posek, prodaja, stroški, oblikovanje in delitev celotnega dohodka in dohodka, gozdnogojitvena, varstvena in urejevalna dela, biološka amortizacija in stroški odkupa lesa. Gospodarski načrt je usklajen z gozdnogospodarskim načrtom območja.
2. Določil je minimalne pogoje za prodajo lesa na panju in v tej zvezi sprejel poseben sklep.
3. Potrdil je tromesečni obračun gozdnega gospodarstva.
4. Poslušal je informacijo o ugotovitvah komisije, ki je raziskovala nepravilnosti v poslovanju Bezeg Sonje in v tej zvezi zadolžil odgovorne delavce, zlasti pa samoupravne organe delavske kontrole, da kontrolirajo poslovanje vseh zaposlenih delavcev.

Zanimivosti s sej delavskih svetov TOZD:

Delavci vseh TOZD so razpravljali in sprejemali sklepe o 20 % povečanju osebnih dohodkov. Sklep o povečanju osebnih dohodkov velja od 1. junija 1975 dalje. Člani delavskih svetov so z zapisnikom ugotovili, da je bil samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih sprejet in podpisan v skladu z zakonskimi določili. Nadalje so sklepali o ustanovitvi SIS za nafto in plin. Potrdili (ne še vsi) so samoupravne sporazume o financiranju krajevnih skupnosti. Sprejeli so normative za traktoriste. Nekateri so razpravljali tudi o oblikovanju nove organizacije gozdnega gospodarstva. O tej problematiki je objavljen v tem glasilu poseben članek. Razdelili so sklad skupne porabe in reševali razne prošnje.

Upravni odbor stanovanjskega sklada je v smislu pravilnika o razdelitvi sredstev za stanovanjsko izgradnjo opravil razpis ter na podlagi razpisa, po predlogu posebne strokovne komisije, razdelil posojila.

V sklad, ki je namenjen za razreševanje stanovanjske problematike, se stekajo sredstva iz dela prispevkov od osebnih dohodkov, anuitete in del sklada skupne porabe, ki ga v ta namen TOZD združijo. Skupaj je predvidenih 3,300.000 din. Razdeli se: za družbeno gradnjo oz. nakup stanovanj 1,000.000 din in za posojila 2,300.000 din.

Posojila so prejeli:

1. TOZD NOVO MESTO:

1. Cekuta Mirko	60.000	4. Rešetič Jože	35.000
2. Bratkovič Rudi	25.000	5. Kastelic Florjan	35.000
3. Erjavec Viktor	16.000	5. Golobič Jože	30.000

7. Kulavic Franc	30.000
8. Turk Jože	30.000
9. Staniša Stane	20.000
10. Jenič Drago	20.000
11. Drab Franc	45.000
12. Plantan Anton	45.000
13. Erlah Franc	20.000
14. Klobučar Marjan	20.000
15. Pirc Tone	20.000
16. Ban Jože	15.000

17. Bukovec Ivan	7.000
18. Žagar Miha	15.000
19. Novak Franc	10.000
20. Fink Anton	35.000
21. Jerenič Savo	10.000
22. Jerenič Nedeljko	10.000
23. Klemenčič Franc	10.000
24. Jereb Janez	40.000

2. TOZD STRAŽA:

1. Mihelič Jože	30.000
2. Turk Karol	10.000
3. Tisovec Marica	10.000
4. Kozan Stane	30.000
5. Bobnar Primož	15.000
6. Kulovec Anton	20.000
7. Šimenc Janez	20.000
8. Pirc Stane	25.000
9. Zupančič Bogdan	15.000

10. Kastelic Jože	30.000
11. Zbašnik Peter	10.000
12. Pavlin Anton	35.000
13. Avguštin Domine	10.000
14. Robida Alojz	20.000
15. Gašperič Polde	20.000
16. Gnidovec Jože	25.000
17. Fifolt Alojz	20.000

3. TOZD PODTURN:

1. Markovič Boris	10.000
2. Markovič Franc	30.000
3. Gril Avgust	10.000
4. Gorše Anton	20.000
5. Fink Anton	20.000
6. Berus Jože	10.000
7. Fabjan Miha	16.000
8. Avguštin Viktor	30.000
9. Fink Kostja	10.000
10. Mavsar Jože	30.000
11. Hrovat Domine	15.000

12. Zupančič Anton	20.000
13. Koncilja Iganc	15.000
14. Gorše Miha	20.000
15. Mavsar Franc	20.000
16. Fink Ivan	20.000
17. Struna Franc	20.000
18. Murtič Safed	10.000
19. Alagič Fejzo	10.000
20. Marošlič Junus	10.000
21. Marc Maks	40.000
22. Bobnar Alojz	10.000

4. TOZD ČRMOŠNJICE:

1. Vidic Matija	20.000
2. Lavrič Jože	20.000
3. Hlaer Ernest	15.000
4. Štublar Ivan	30.000
5. Goričan Ivan	10.000

6. Gole Pavla	25.000
7. Kežman Jože	10.000
8. Šmuk Albin	50.000
9. Gorše Ivan	40.000

5. TOZD ČRNOMELJ:

1. Tesari Angelbert	50.000
2. Horvatič Drago	10.000
3. Vraničar Jože	20.000
4. Moravec Janko	10.000
5. Tkalčič Jože	10.000
6. Kobetič Franc	5.000
7. Kordič Momir	20.000

8. Starc Alojz	10.000
9. Petrovčič Franc	35.000
10. Medved Mirko	15.000
11. Špehar Jurij	20.000
12. Željko Martin	6.000
13. Plavec Stanko	20.000
14. Brunar Jože	15.000

15. Dandič Stipe	10.000	25. Bobaš Anton	10.000
16. Davidovič Pejo	10.000	26. Brkič Mijo	10.000
17. Verbič Peter	10.000	27. Abramovič Vlado	10.000
18. Dražetič Franjo	10.000	28. Dandič Mirko	10.000
19. Poplašen Nikola	10.000	29. Dandič Vinko	10.000
20. Poplašen Mijat	10.000	30. Jakovljevič Pero	10.000
21. Bilješkovič Mijo	10.000	31. Davidovič Stipe	10.000
22. Bubnjič Mijo	10.000		
23. Poplašen Ante	10.000		
24. Poplašen Ivo	10.000		

TOZD TREBNJE:

1. Vrhovec Anton	20.000
2. Dim STane	15.000

TOZD GRADNJE

1. Klemenčič Jože	40.000
2. Kure ing. Danilo	30.000

GG - SKUPNE SLUŽBE

1. Ban Vida	30.000
2. Andruščičen Karel	25.000
3. Murn Anica	25.000
4. Kure ing. Jože in Pavla	40.000
5. Hočevan ing. Tone	50.000
6. Starič ing. Ludvik	50.000
7. Zajc Cvetka	15.000
8. Belopavlovič Danica	30.000
9. Fric Milena	40.000

xxX

POSLOVANJE PODJETJA V PRVEM POLLETJU 1975

Poslovna usmerjenost podjetja se je v prvem polletju 1975 razvijala v skladu s predmetom poslovanja podjetja, ki je razviden iz 8. člena samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo. Poslovni rezultati v prvem polletju se gibljejo v skladu s sprejetimi letnimi gospodarskimi načrti TOZD. V strukturi celotnega dohodka ima realizacija v letošnjem letu na domačem trgu normalen porast, dočim je zmanjšan izvoz v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta za okrog 24 %. Izvoz je zmanjšan predvsem iz dveh razlogov:

1. Zaradi stagnacije na zunanjem trgu.
2. Zaradi delnih sprememb v režimu izvoza, oziroma prehoda iz LB (prostega izvoza) na D režim (izvoz na osnovi izvoznega dovoljenja) za nekatere gozdne sortimente. Ta prehod se naša v glavnem na hlode in pilote, ker po sedanjem režimu lahko izvažamo samo III. klaso hlodov in pilotov bukve, hrasta in vseh iglavcev. V prvem polletju 1974 je večina navedenih sortimentov bila na režimu prostega izvoza.

Materialni stroški v prvem polletju kažejo hitrejši porast od gibanja celotnega dohodka predvsem zaradi večjega odkupa gozdnih sortimentov v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta. Pripominjamo, da je v prvih petih mesecih 1975 odkup večji za 13 % v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta in smo že v prvih petih mesecih odkupili planirano količino 43.613 m³. Tako visok porast odkupa v letošnjem letu, tako v primerjavi s preteklim letom, kakor tudi v primerjavi s planom, je povzročil precejšnjo nelikvidnost podjetja, kajti samo za odkup smo plačali letos v prvih šestih mesecih 20,212.910,85 din. Pri kupcih se nahaja v letošnjem letu poprečno 30,000.000,00 din. Že iz teh podatkov je razvidno, da likvidnosti nismo mogli ohraniti na višini lanskega leta, saj smo vsak mesec za izplačilo osebnih dohodkov morali koristiti sredstva sklada skupne porabe in rezervnega sklada. Na večji porast ostalih materialnih stroškov od celotnega dohodka pa vpliva, poleg večjega odkupa, še splošna inflacija v letošnjem letu.

Gibanje amortizacije je ravno tako nad stopnjo porasta celotnega dohodka in sicer predvsem zaradi višjih amortizacijskih stopenj, ki so sprejete v letu 1975. To gibanje bo do konca leta 1975 še bolj izrazito, ker bomo morali takrat izvršiti v skladu s pravkar sprejetim zakonom revalorizacijo osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe. Povečani materialni stroški in povečana amortizacija v letošnjem letu v primerjavi z gibanjem celotnega dohodka vplivajo na nižji dohodek podjetja v primerjavi z lanskim letom. Iz dohodka moramo pokriti še pogodbene in zakonske obveznosti ter osebne dohodke, da dobimo dobiček, ki se lahko po zakonskih predpisih med letom koristi samo za obratna sredstva, dočim bo dokončna delitev dobička ob zaključnem računu na koncu leta. Zakonske obveznosti bodo zabeležile letos večji porast zaradi nekaterih novov sprejetih prispevkov, ki jih plačujejo TOZD iz dohodka. To velja predvsem za prispevek za modernizacijo cest v SR Sloveniji, ki je uveden v letošnjem letu in znaša 4 % davčne osnove TOZD. Poleg tega so povečani nekateri drugi prispevki, predvsem davek iz dohodka TOZD od 5 % na 6,5 % in prispevki, ki se plačujejo iz naslova davčne osnove. Poleg tega je letos uveden prispevek za štipendije v višini 0,5 % od bruto osebnih dohodkov. Vsi ti prispevki zmanjšujejo reprodukcijsko sposobnost podjetja v letošnjem letu poleg že znanega dejstva, da so letos prodajne cene ostale nespremenjene. Osebnih dohodki so bili do 1. 6. 1975 na lanski višini, tako da povišanje osebnih dohodkov ni vplivalo na rezultat, ki pa bo slabši zaradi dviga osebnih dohodkov ob koncu leta. Največji strošek v strukturi dohodka so osebni dohodki, saj zanje porabimo po omenjenem dvigu mesečno okrog 4,400.000,00 din. Zaradi vseh teh elementov je dobiček nižji v

primerjavi z lanskim letom ne glede na to, da količinski pokazatelji kot so gibanje proizvodnje, zalog, prodaje in odkupa kažejo pozitivne tendence.

Investicijska usmerjenost podjetja se odvija v skladu s sprejetim investicijskim programom za leto 1975. Le-ta pa je bil sprejet na osnovi dela dohodka, ki je namenjen ob zaključnem računu v poslovni sklad za razširjeno reprodukcijo, tako da so investicije v letošnjem letu v celoti pokrite s kvalitetnimi viri financiranja.

V tabeli št. 1 smo prikazali gibanje kupcev in dobaviteljev. Iz nje je razvidno, da znašajo terjatve do kupcev 30. 6. 1975 kar 32,571.259,37 din. Po zakonskih predpisih moramo od tekočega dohodka odpisovati terjatve, ki so starejše od 45 dni. Tako smo v prvem polletju odpisali za 1,911.240,58 din dohodka. Pripominjamo da je rok za odpis terjatev skrajšan iz 90 dni v letu 1974 na 45 dni in da odpisujemo v skladu s predpisi za I. tromesečje 6 % za II. tromesečje 12 %, za III. tromesečje 18 % in za konec leta 25 % od prekoračenih terjatev. To pomeni, da če bi nelikvidnost do konca leta ostala na sedanji višini, bi morali odpisati 25 % od dohodka, kar bi znašalo okrog 4.000.000,00 din. To nas zavezuje, da bomo morali do konca leta veliko več pozornosti posvetiti izterjavi dolgov, kar bo prispevalo k boljšemu poslovnemu rezultatu.

Gibanje cen gozdnih sortimentov v prvem polletju 1975

1. Notranji trg

Kljub zvišanju cen lesnim gozdnim sortimentom v drugem polletju 1974 (po sporazumu med proizvajalci in porabniki lesa, ki velja od 1. 8. 1974 dalje), so se cene v prvem polletju 1975 v primerjavi s cenami v prvem polletju 1974 v poprečju zvišale le pri sortimentih iglavcev ter prostorninskem lesu, dočim je dosežena poprečna cena za oblovino listavcev nekoliko nižja. Tako so se poprečne cene tehnični oblovini iglavcev pri prodaji približno iste strukture sortimentov zvišale za 10 %, poprečne cene oblovini listavcev so se znižale za 3 %, dočim so se cene prostorninskemu lesu zvišale v poprečju za približno 40 %.

Gibanje cen po sortimentih:

Sortiment	Dosežene cene v I. poll. 74	Dosežene cene v I. poll. 75	Indeks
Iglavci			
Hlodovina	722,51 din/m ³	783,54 din/m ³	109
Jamski les	261,00 "	380,00 "	145
Celulozni les	299,45 "	419,00 "	140
Ost. obl. teh. les	446,31 "	580,19 "	130
Popr. cene igl.	638,90 din/m ³	706,60 din/m ³	110

Sortiment	Dosežene cene		Dosežene cene		Indeks
	v I. poll. 74		v I. poll. 75		
Listavci					
Hlodov. bukve	610,07	din/m3	592,63	din/m3	97
Hlodov. hrast	1061,05	"	1049,00	"	99
Hlodov. trd. list.	1239,60	"	943,10	"	76
Hlodov. meh. list.	479,20	"	516,70	"	108
Jam. les list.	250,94	"	320,00	"	127
Popreč. cene list.	662,85	din/m3	642,84	din/m3	97

Prostorninski les:

Celul. les trd.list.	188,55	din/prm	248,62	din/prm	132
Cel.les meh. list.	171,05	"	258,18	"	151
Drva za kurjavo	138,65	"	200,59	"	144

2. Izvoz

V prvem polletju 1975 smo izvozili gozdne sortimente v vrednosti 707.973 dolarjev. V pri merjavi z istim obdobjem preteklega leta, ko smo izvozili za 1.007.537 dolarjev, ugotavljamo, da je izvoz v letošnjem letu manjši za 30 %.

Vzroki zmanjšanja izvoza so bili navedeni že v uvodu, podrobnejši prikaz pa je naslednji:

	Izvoz I. polletje 1974	Izvoz I. poll.1975	Indeks
Italija	772.231.- \$	496.458.- \$	64
Avstrija	127.494.- \$	57.758.- \$	45
Švica	964.- \$	-	-
Nemčija	106.848.- \$	148.880.- \$	139
Madžarska	-	4.877.- \$	-
SKUPAJ:	1.007.538.- \$	707.973.- \$	70

Tabela šte. 1

POSLOVNI USPEH GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO OD
1.1.1975 DO 30.6.1975

	30.6.1974	Doseženo 30.6.1975	Plan za 1975. leto	30.6.1975 30.6.1974	30.6.1975 Plan 1975
Celotni dohodek	67.652.752,74	85.836.031,77	132.427.324,00	127	65
Materialni stroški	35.094.142,41	54.884.208,78	73.185.183,00	156	75
Amortizacija	2.058.597,97	3.492.611,60	4.432.096,00	170	79
DOHODEK	30.500.192,36	27.459.211,39	54.810.045,00	90	50
Pogodbene obveznosti	477.753,10	730.243,45	946.426,00	153	77
Zakonske obveznosti	2.797.520,10	4.466.852,04	5.629.870,00	160	79
Osební dohodki	12.510.810,05	17.211.927,70	41.191.825,00	137	42
DOBIČEK	14.714.109,11	5.050.188,20	7.041.924,00	34	72
Število zaposlenih	690	679	713	98	95
Povprečni osebni dohodki	2.298,00	3.123,00	3.334,10	136	94
Kupci	26.880.306,32	32.571.259,37	-	121	
Dobavitelji	3.993.371,80	4.676.743,29	-	117	
Izvoz	17.329.631,55	13.124.523,10	10.293.100,00	76	127
Proizvodnja v m3	64.104	61.226	108.924	96	56
Zaloge	38.753	35.813	-	92	
Prodaja	93.390	93.953	152.339	101	62
Odkup	41.438	46.548	43.415	112	107

OBRAČUN USPEŠNOSTI POSLOVANJA V PRVIH 6. MESECIH 1975 PO TOZO

Tabela štev. 2

	v celih din									
	TOZO	TOZO	TOZO	TOZO	TOZO	TOZO	TOZO	TOZO	SKUPNE SLUŽBE	SKUPAJ
N.mesto	Strazha	Podturn	Črmošnjice	Črmoelji	Irebnje	Gradnje				
Celotni dohodek	11.277,972	11.164,424	12.890,202	7.918,853	2.632,745	1.884,295	1.918,871	3.508,764	53.256,126	
Materialni stroški	6.401,930	4.915,075	5.134,130	3.785,803	857,344	464,951	1.553,357	1.184,895	24.297,465	
Amortizacija	487,909	684,264	822,220	529,127	477,157	47,447	252,754	191,134	3.492,612	
DOHODEK	4.388,133	5.565,085	6.933,852	3.603,323	1.358,244	1.371,897	112,760	2.132,735	25.466,029	
Pogodbene obveznosti	122,584	96,731	120,263	81,166	91,657	7,401	59,603	150,838	730,243	
Zakonske obveznosti	559,147	895,639	1.313,694	486,946	355,498	194,681	87,136	202,493	4.056,234	
Wakultirani osebni dohodki	3.621,205	3.203,685	2.962,830	2.209,431	2.738,081	725,460	647,571	1.685,493	17.733,756	
Drugi osebni prejemki	93,820	79,730	60,090	43,065	62,081	32,583	8,399	92,675	472,543	
OD v zalogah	- 319,638	- 279,473	- 26,139	- 75,593	- 374,556	21,127			- 1.054,312	
DOBIČEK	311,015	1.568,773	2.503,114	858,400	-1.514,517	390,545	- 689,950	1.236	3.428,624	
Število zaposlenih	140	125	110	91	117	27	23	46	679	
Povprečni OD - anal.	3.076,48	3.050,50	3.212,43	2.886,97	2.807,06	3.225,45	3.420,47	4.306,77	3.122,70	
Proizvodnja	11,925	15,215	16,115	10,568	6,561	842	-	-	61,226	
<u>Planski podatki</u>										
Celotni dohodek	20.935,163	18.903,571	25.747,593	12.681,050	11.801,113	3.281,343	5.572,400	6.057,887	106.279,069	
Doseženo: plan - %	54	59	50	62	23	57	34	58	50	
Dohodek	8.805,905	10.341,213	14.011,176	5.866,264	6.017,009	1.999,698	2.314,024	4.369,387	54.774,025	
Doseženo: plan - %	50	54	49	61	23	69	5	49	47	
Dobiček	- 409,175	2.196,138	5.816,753	527,556	-1.532,625	35,285	371,972	-	7.005,904	
Proizvodnja v m ³	16,388	23,331	35,851	17,391	14,280	1,683	-	-	108,924	
Doseženo: plan - %	73	65	45	61	46	50	-	-	56	

OBRAČUN USPEHA POSLOVANJA V PRVIH 6. MESECIH 1975 PO OBRATIH ZA KOOPERACIJO

	OZK	OZK	OZK	OZK	OZK	OZK	OZK	SKUPAJ
	Novo mesto	Straža	Podturn	Črmošnice	Črnomelj	Trebnje		OZK
DOHODKI								
Prodaja gozdnih sortimentov	3.385.221,95	7.551.928,90	2.036.722,91	4.386.941,32	9.515.567,45	4.429.493,40	31.305.875,93	
Regres	23.167,79	119.427,72	14.702,82	15.135,80	100.595,30	72.483,60	345.513,03	
Drugi dohodki (izterjane terjatve)	116.478,06	262.737,43	68.386,71	150.892,01	176.040,68	153.980,51	928.515,40	
SKUPAJ DOHODKI	3.524.867,80	7.934.094,05	2.119.812,44	4.552.969,13	9.792.203,43	4.655.957,51	32.579.904,36	
STROŠKI								
Odkup	2.203.562,55	5.193.789,60	1.368.124,00	2.841.994,00	5.887.282,05	2.507.227,20	20.001.979,40	
Drugi materialni stroški (tovornina)	144.696,45	307.266,50	70.187,61	47.240,40	246.418,90	4.895,90	820.705,76	
Režija TOZO, SS in odprema	516.437,80	1.197.673,40	320.391,20	672.518,10	1.469.007,06	679.041,30	4.855.068,86	
Biološka amortizacija	438.062,04	933.811,24	276.200,50	589.435,66	1.228.507,66	534.309,41	4.000.326,51	
Popravek finanč. rez. - terjatve	113.985,00	257.113,85	66.922,99	147.662,37	172.272,76	150.684,75	908.641,72	
SKUPAJ STROŠKI	3.416.743,84	7.889.654,59	2.101.825,30	4.298.850,53	9.003.488,43	3.876.158,56	30.586.722,25	
DOHODEK	108.123,96	44.439,46	17.986,14	254.118,60	788.715,00	779.798,95	1.993.182,11	
Valkulirane zakonske obveznosti	20.148,83	9.265,52	3.315,23	47.212,08	146.319,97	145.356,26	371.617,89	
DOBİČEK	87.975,13	35.173,94	14.670,91	206.906,52	642.395,03	634.442,69	1.621.564,22	
DRUGI PODATKI								
Odkup lesa v m3	- realizacija	5.600	12.314	3.264	5.985	12.232	7.153	46.548
Odkup lesa v m3	- plan	6.000	13.000	4.000	3.500	8.100	8.815	43.415
Odkupna cena	- realizirana	393,50	421,78	419,16	474,85	481,30	350,51	460,72
Odkupna cena	- planirana	416,61	400,53	419,70	457,03	459,48	495,89	420,45

DOLENJSKI GOZDOVI IN GOZDARJI MED NOB *

Letos vsa naša domovina proslavlja 30-letnico osvoboditve izpod fašistične tiranije. Trideset let sicer za življenje naroda ni dolga doba, vendar je za nas izredno pomembna, saj je v vsej zgodovini slovenskega naroda to najdaljše obdobje miru in svobode. Še nikoli pred tem obdobjem ni slovenski narod dosegel tako visoke stopnje samostojnosti ter kulturnega in materialnega blagostanja. Bolj kot mladi rod se tega zavedajo starejši ljudje, ki so še sami doživljali socialne krivice prejšnje družbene ureditve in grozo vzbujajoče divjanje fašističnih in nacističnih vojsk, ki so podjarmile skoro vso Evropo in so hlepele zavojevati ves svet. Čeprav - in k sreči - mladina ni doživela grozot pred 30 leti pa so ji mnoga žarišča vojn na svetu, ki tudi še sedaj povzročajo mnogo gorja in bede - lahko opomin in opozorilo, kam pripeljejo socialne krivice, zatiranja narodov in brezobziren pohlep po oblasti.

Pred 34 leti, po razpadu trhle države Kraljevine Jugoslavije in njene vojske, so se pod vodstvom KPJ jugoslovanski narodi uprli italijanskemu fašizmu in nemškemu nacizmu, ki sta bila takrat na višku svoje vojaške moči. Bil je to nezaslišan podvig, ki so ga mnogi ocenili kot brezupen poizkus. In vendar niti leta 1941 niti nikdar pozneje tuji zavojevalci ob vsej svoji veliki moči niso uspeli popolnoma obvladati ozemlja jugoslovanskih narodov, pa čeprav so si to prizadevali vsa štiri leta, ko so na našem ozemlju izgubljali ljudi in vojaški material, kar bi jim še kako prav prišlo v bojih na vzhodni in zahodni fronti. Mali jugoslovanski narodi so postali svetel zgled osvobodilnim in uporniškim gibanjem po vsej Evropi in svetu. Na uporniško zadržanje na svobodnem ozemlju, na junaške podvige, na ljudsko oblast, ki se je takrat porajala, smo upravičeno ponosni vsi jugoslovanski narodi. Vse to, na kar smo danes ponosni in čemur se čudi svet, pa je bilo možno le zato, ker je upor in osvobodilno gibanje zajelo večino jugoslovanskega ljudstva. V boj so vstali vsi rodovi, mladi in stari, vsi poklici, kmetje, delavci in izobraženci. Boji so bili težki, žrtve velike, trpljenje neizmerno. Temu primerno pa tudi nedopovedljivo je bilo veselje takrat pred 30 leti v prvih dneh maja, ko je bil dolgi boj zmagovito končan, ko so se odprla vrata ječ in koncentracijskih taborišč, ko je zavladal mir. Zato ni čudno, da se generacije, ki so to doživele tako rade spominjajo tistih majskih dni. Vse trpljenje je zbledelo ob veselju, ko smo prišli v Ljubljano in druga slovenska mesta.

* Prispevek na odprtem sestanku OO ZKS skupnih služb, ki je bil dne 9. maja 1975 posvečen proslavi dneva zmage.

Danes je naš namen, da posvetimo kratek čas spominom na štiri-letno borbo slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov. Iz bogate zgodovine tedanjih dogajanj nas, delavce v gozdarstvu, gotovo posebej zanima, kakšen pomen so imeli v narodnoosvobodilni vojni gozdovi in kako so sodelovali v njej gozdarji. Na kratko bom skušal to povedati v kolikor se nanaša le na naše območje in kolikor sem mogel na hitro povzeti iz znane knjige Partizanski Rog, zgodovinarja prof. Janka Jarca.

Osvobodilno gibanje je zajelo roške gozdne delavce že poleti in jeseni leta 1941, ko jih je organizirala OF. Med prvimi sodelavci so bili tudi logarji Jože Ivančič, Miroslav Pekarek, kasnejši partizanski polkovnik, v svobodi pa eden prvih upraviteljev gozdne uprave v Straži in Novem mestu ter nam mnogim znani Franc Fric, ki je tedaj vodil revir Rog. Na območju Roga v bližini Miklerjev, kasneje pri Kozlovem studencu pod Debelim vrhom so si postavili svoje taborišče prvi belokranjski partizani. Prvi partizanski streli so padli v vasi Blatnik, ko so semiški partizani napadli oborožene Kočevarje. Kasneje leta 1941 in v začetku leta 1942 sta bili postavljeni taborišči na Gačah in Gornji Topli rebri. Zbirališče novih skupin partizanov januarja 1942 je bila gozdarska kočča na Frati in Brezovi rebri. Ko je število borcev močno naraslo so se preselili preko Krke v zasnežene roške gozdove in se utaborili v gozdarski koči v Jelenici. Tu je bil kot prva večja partizanska enota na Dolenjskem ustanovljen Dolenjski bataljon. Bataljon se je kasneje preselil na Gor. Toplo reber, kjer so 23. februarja 1942 praznovali dan rdeče armade. Iz Gor. Tople Rebri se je glavnina bataljona preselila na Rdeči kamen ena četa pa preko Krke v bližino Ostrega vrha. Medtem ko so na Rog prihajali novi partizani iz Ljubljane, so se dolenjski partizani utaborili pod Špilarjevimi špicami na Gorjancih.

Borci Roške čete so že 2. maja 1942 izgnali iz gozdov še zadnje delavce, ki so sekali drevje za Italijane. Iz gozdov Roga, Gorjancev, Brezove rebri in Radohe so partizani napadali italijanske posadke, ki so se umikale v večja naselja. Tako se je širilo osvobojeno ozemlje. Tačas je Rog postajal vedno bolj pomembno oporišče in središče našega osvobodilnega boja. Na jugozahodnem robu Roga se je junija naselilo vrhovno politično in vojaško vodstvo, v roških gozdovih so nastajale prve bolniške postojanke in partizanske delavnice, na robovih Roga pa so imeli zavetje mnogi odbori terenskih organizacij in organov novonastajajoče ljudske oblasti. V gozdove so se mnogokrat zatekali tudi civilni prebivalci, kadar so Italijani izpadali iz svojih utrjenih postojank.

Vsem vam je znana logarnica na Daleč hribu. Tam je junija leta 1942 dr. Lunaček skupaj z logarjem Ivančičem uredil prvo partizansko bolnišnico na Rogu. Ko je bila leta v veliki italijanski ofenzivi uničena, je bila zgrajena nova, v globoki kraški vrtači dobro skrita bolnica Jelendol, ki je kot eden najpomembnejših spomenikov iz NOV ohranjena še danes.

Partizanstvo se je do julija 1942 že močno razmahnilo. Iz čet so nastali bataljoni in odredi. Osvobojeno ozemlje je bilo močno

razširjeno. Na Rogu je bilo nastanjeno politično vodstvo in glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet in odredov. Italijanski okupatorji so zato zbrali ogromne vojaške sile in začeli veliko ofenzivo. Z manevriranjem svojih enot, ki so požigale vasi in pobijale civiliste, so hoteli v obroč okoli Roga stisniti vso partizansko vojsko ter njeno politično vodstvo. Roška ofenziva je dosegla z napadom na Rog višek med 14. in 24. avgustom. Po Mussolinijevem naročilu italijanskim generalom in komandantom je bil cilj ofenzive uničenje vseh partizanskih enot, izpraznitev in požig vasi, postrelitev vseh, ki so sodelovali s partizani in množične internacije in izseljevanje prebivalstva, da bi kasneje poselili pokrajino s priseljenimi italijanskimi državljani. Navodila so bila stroga, kruta in brezobzirna. Na področju Roga je bilo tedaj le okrog 500 borcev poleg članov političnega vodstva, osebja bolnic na Daleč hribu in nad Smuko ter delavcev partizanskih delavnic. Italijanov je bilo 40.000 do 50.000 z vso moderno opremo in tehniko. Gozdove Roga so dobesedno prečesali z več zaporednimi strelskimi vrstami, v katerih so bili vojaki oddaljeni okrog 20 - 40 m drug od drugega. Izvršili so artiljerijsko pripravo in bombardirali Rog z eskadriljo lahkih bombnikov. 20. avgusta so italijanske enote zožile obroč in do 23. avgusta podrobno preiskovale gozdove in globeli, kraške jame in vse težko prehodne predele. Pri tem so razbile nekaj partizanskih skupin in jim povzročile izgube, požgale partizansko bolnišnico na Daleč hribu in partizanske delavnice na Podstenicah, odkrile nekaj bunkerjev in skrivališč z orožjem in strelivom, sanitetnim in intendantskim materialom ter nekaj dokumentarnega gradiva, požgale pa tudi večino nekdanjih vasi na Rogu. Glavnega namena pa ofenziva ni dosegla. Precej partizanov se je posamezno ali v skupinah prebilo iz obroča, rešili so se ranjenci in osebje bolnišnice, neodkrito pa je ostalo tudi vse politično in vojaško vodstvo.

Italijani, ki so bili prepričani, da bodo osvobodilno gibanje popolnoma zatrli, so kmalu ugotovili, da so se zmotili. Že v septembru so organizirali novo ofenzivo, ki pa se je zanje končala še manj uspešno kot prejšnja. Nasprotno, v tem času se je partizanska vojska organizirala in poleg Tomšičeve in Cankarjeve brigade, ki so zapletle v boj Italijane na Mirni gori in Planini, je bila ustanovljena tudi že Gubčeva brigada. Ofenziva se je neslavno končala, ko so Kordunaši prizadejali Italijanom velik poraz pri Kvasici. Toda čeprav ofenzivi nista dosegli svojega vojaškega cilja, sta povzročili ogromno trpljenja in gorja. Italijani so požgali mnogo kmečkih domov, postrelili mnogo civilnih prebivalcev, druge pa odpeljali v internacijo in zapore. Padali so partizanski borci, veliko je bilo ranjenih, tisti ki so se rešili pa so trpeli hudo lakoto in še hujšo žejo. Mnogi so se takrat rešili le z nadčloveškimi naporji. Italijani so prebivalstvu povzročili tudi ogromno materialno škodo.

Partizani so v protiofenzivi meseca novembra in decembra 1942 uspešno napadli belokranjsko progo med Rožnim dolom in Uršnimi selami ter zavzeli belogardistični postojanki na Ajdovcu (Gubčeva brigada) in Suhorju (Cankarjeva in 13. proletarska brigada).

V tem kratkem sestavku seveda ne moremo slediti vsem bojem in razvoju NOV na Dolenjskem. Nas zanima ob tej priložnosti predvsem to, kar se je dogajalo v dolenjskih gozdovih. Od bitk omenjam le veliko partizansko zmago v Jelenovem žlebu marca 1943.

V času avgustovske ofenzive leta 1942 se je politično vodstvo preselilo v Dolomite in tam prebivalo do marca 1943, ko se je odločilo vrniti se v Rog. Prostor za Bazo 20 so našli na skalovitih in vrtačastih kraških tleh nad Červanovo cesto v zavetju visokega gozda, nedaleč od bolnišnice Jelendol, kamor tudi med veliko roško ofenzivo ni stopila italijanska noga. Uro daleč od tu so postavili Bazo 21, sedež glavnega štaba Slovenije, že od ofenzive naprej pa je bila v baraki, postavljeni v gozdu nad Starimi žagami, osrednja kurirska postaja TV 15, ki je vse do konca vojne vzdrževala zveze med osrednjimi organi in poveljstvi ter vsemi slovenskimi pokrajinami. TV 15 se je leta 1944 preselila iz roških gozdov v vas Občice v hišo, ki je danes obeležena s spominsko ploščo.

Italijanska vojaška obveščevalna služba je zvedela, da se v Rogu že zopet nahaja politično in vojaško partizansko vodstvo. Zato so posebej za boj proti partizanom izvežbane enote julija 1943 udarile proti Rogu, toda usmerile so se proti Sv. Petru in Pečkam, kjer niso našli ne partizanov ne sledov njihovih bivališč. Partizanska vojska pa je, v tem času dosegla novo višjo stopnjo razvoja. Iz štirih slovenskih brigad sta bili namreč ustanovljeni XIV. in XV. divizija. V Italiji je padel fašistični režim in z njim Mussolini. Septembra je Italija kapitulirala. Partizanske enote, ki so razorožile Italijane so se pomnožile in oborožile. Iz XIV., XV. in XVIII. divizije je bil ustanovljen VII. korpus NOV.

Proti koncu oktobra 1943 so na obširno osvobojeno ozemlje vdrle močne nemške vojaške enote. Glavni cilj jim je bil Rog, kjer so sicer uničili ogromno orožja, municije in drugega materiala, niso pa uničili partizanske vojaške sile. Nemci so s tanki prekrizarili Rog, požgali bolnišnico v Novem Taboru pri Črmošnjicah, bolnišnico Jelen žleb, ki je takrat rabila le še za sanitetno skladišče, bolnico Spodnje Lašče in v Spodnjih Štalah ne da bi bili v njih koga zajeli. Tragičen pa je bil konec bolnišnice Pugled, iz katere so se rešili, ko je bila postojanka presenečena, le lažji ranjenci, 21 hudo ranjenih pa so Nemci z bolnišnico vred zažgali (na tem mestu je sedaj kamnito spominsko obeležje).

Poleg že omenjenih bolnišnic so bile od pomladi 1943 dalje postavljene dobro zakonspirirane bolnišnice Vinica, Zg. in Sp. Hrastnik, Spodnje Lašče, Škril, Stari log, Leseni kamen, Gaj, Ponikve, v letu 1944 Stari in Novi Ajdovec in leta 1945 še bolnišnica Kremen. Po nemški ofenzivi v oktobru in novembru 1943 so dograjevali Bazo 20 po črnomaljskem zasedanju SNOS (19. in 20. januarja 1944) pa je spomladi nastala Baza 80 z oddelkoma pod Kraguljim vrhom in v Srednji vasi. Ob kapitulaciji Italije so partizani odpeljali iz Novega mesta tiskarske stroje in tako je začela delovati Partizanska tiskarna pri Podstenicah.

V Starih žagah in Novi gori je obratovala vrsta partizanskih delavnic, tehnik, ekonomatov in gospodarskih ustanov. Nad varnostjo Roga in življenjem v njem je bdela partizanska vojska, pri posameznih bazah in postojankah pa še posebne zaščitne čete. Za vse bolniške postojanke in za baze najvišjih vodstvenih organov je veljala najstrožja konspirativnost. V vsem letu 1944 ni bilo nobenega večjega sovražnega napada na Rog ali njegovo območje.

Ob osvoboditvi je štela Baza 20 že 26 barak, ki so še danes ohranjene in vzdrževane. Ob Bazi 20 pa je še dobro viden eden od podzemnih bunkerjev, ki jih je bilo po Rogu več in ki so služili za strogo tajna skrivališča za ranjence, bolniško osebje ter člane političnega vodstva ter za skladišča hrane, orožja in drugega materiala v času velikih sovražnikovih ofenziv. V bližini gozdarjem dobro znanega Cinka je bila Baza 15, kjer je dolgo delovala partijska šola, v gozdu nedaleč od požgane vasi Rampoha v kraški vrtači pa je bila skupina barak, ki so nosile ime Baza 80 in v katerih so delovali znanstveni inštitut pri predsedstvu IO OF, komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev, verska komisija, komisija za upravo razlaščene imovine, denarni zavod Slovenije in komisija za zaščito gozdov na slovenskem ozemlju ustanovljena 20. februarja 1944. Poleg teh komisij so na bazah delovali tudi oddelki pri predsedstvu SNOS (slovenski narodnoosvobodilni svet) za izgradnjo ljudske oblasti, za notranje zadeve, za prosveto, za gospodarstvo, za finance, za obnovo, zdravstvo, informacije in propagando, za gozdarstvo in drugi.

Neprecenljiv pomen za NOV so imele partizanske bolnišnice, saj so nudile pomoč ranjenim borcem in jih vračale po ozdravitvi bojnim enotam. Imele so ogromen vpliv tudi na moralo bojujočih partizanov, ki so se zavedali, da ob ranitvi ne bodo prepuščeni sami sebi temveč, da jih čaka v dobro organiziranih bolnišnicah, skritih v gozdovih strokovna in požrtvovalna oskrba. Prav Rog je dal skrivališče večini partizanskih bolnišnic. Na Dolenjskem so bile izven Roga bolj znani bolnici le še bolnica v Pendirjevki in večja SHVPB* bolnica v Žumberku.

Kako vsestranska in temeljita je bila organizacija NOV pričajo tudi partizanske delavnice in tiskarne. Že v zimi 1941/42 so bile organizirane na osvobojenem ozemlju dobro urejene in vodene partizanske delavnice npr. popravljalnice orožja, čevljar-ska in krojaška delavnica, mizar-ska in kolar-ska. Barake za te delavnice na Rogu so postavljali domačini iz Podhoste, Obrha in Meniške vasi, ki so večinoma padli v roški ofenzivi. V začetku so bile delavnice v okolici Podstenic, kasneje pa največ v Starih žagah. V gozdovih na Rogu sta delovali tudi Partizan-ska tiskarna in tehnika "Urška". Tu so tiskali razni propagan-dni material pa tudi Ljudsko pravico, Slovenskega poročevalca in Našo vojsko.

* Slovensko hrvaška vojno partizanska bolnica.

V kratkem sestavku ni mogoče prikazati bogatega in pestrega življenja, ki se je odvijalo na Partizanskem Rogu, vendar si je že ob tem možno predstavljati kako silen pomen so naši gozdovi imeli za razvoj narodnoosvobodilne borbe in ljudske oblasti.

Delež gozdarjev v NOB še ni nikjer posebej obdelan, vendar je bil brez dvoma znaten. Že v začetku sem omenil, da je OF takoj leta 1941 poiskala svoje sodelavce med gozdarji na Rogu, od katerih naj naštejemo le nekatere: Franjo Fric (g. nadz. Rog), Danijel Adamič (g. nadzornik Rog), Valentin Čarman (Podstenice), Dušan Mulej (g. nadz. Podstenice), Jože Žagar (g. nadz. Kočevje). V ovadbi, ki sta jo leta 1942 na italijansko poveljstvo podala kneza Auersperga piše, da voditelji začasne državne uprave - osebje, ki je fanatično nacionalno in zato protitalijansko in protinemško usmerjeno - po svojem zaupnem podrejenem osebju to območje nadzorujejo (mišljen Rog) in z zadovoljstvom dopuščajo, da je ta cona baza, iz katere varnih in udobnih skrivališč operirajo komunistični elementi. V seznamu, ki sledi, so kot komunistično ali kakorkoli proti italijansko usmerjeni naštetih poleg prej omenjenih še ing. Cvetko Božič, ing. Franjo Sevnik, ing. Oskar Jug in ing. Vinko Vrhnjak. Ing. Franjo Sevnik je bil med vojno načelnik oddelka za gozdarstvo pri Predsedstvu SNOS. Kot pomembnega gozdarja v NOV naj omenim še dr. Mirana Brinarja, gozd. inženirja, ki je v partizane odšel s svojega službenega mesta okrajnega gozd. referenta iz Črnomlja že zelo zgodaj in je bil po vojni tudi pomočnik ministra za gozdarstvo pri zvezni vladi v Beogradu.

Skoraj neopažene so ostale velike zasluge za NOB našega ing. Krauta, ki je zelo veliko materialno pomagal. Njegov dom je predstavljal zanesljivo partizansko javko in zatočišče za partizane, njegovi hčerki pa sta od vsega začetka organizirano sodelovali z OF.

Gozdarji in gozdni delavci iz vasi pod Rogom so bili partizanom v veliko oporo, kot graditelji barak za delavnice in bolnice, kot obveščevalci, kot oskrbovalci bolnic in kot vodniki. Mnogi so pri tem darovali za domovino tudi svoje življenje.

Tako smo danes delavci v gozdarstvu upravičeno ponosni na prispevek, ki so ga dali naši stanovski tovariši za svobodo naših narodov in boljšo bodočnost v času štiriletne borbe. Naša dolžnost je, da se jih s hvaležnostjo spominjamo in da naprej gradimo skupnost, katere temelje so oni takrat postavili z žrtvijo krvi in življenj. Eden od znakov naše hvaležnosti pa bo prav gotovo tudi skrb za vzdrževanje ohranjenih bolnišnic in partizanskih grobišč na Rogu.

Tudi po koncu vojne smo gozdni delavci in gozdarji veliko prispevali za obnovo porušene domovine in za razvoj industrije ko smo globoko posegli v bogate roške lesne zaloge. Tako so nam pomagali gozdovi v najkritičnejšem vojnem in povojnem mirnem času. Vse to pa tudi govori o odločilnem pomenu gozdov

sedaj in v bodoče, tako za gospodarstvo kot tudi za obrambo naše svobode in seveda o veliki odgovornosti, ki jo imamo gozdarji, ker nam je zaupano gospodarjenje s tako dragocenim bogastvom.

Minilo je 34 let kar so se pod vodstvom KP v OF združili komunisti, krščanski socialisti, Sokoli in drugi napredni Slovenci ter začeli neenak boj s premočnim sovražnikom. Za ceno 1,700.000 življenj je bila priborjena svoboda. S hvaležnostjo se spomnimo žrtev padlih partizanov, v bombardiranju pobitih žena, mož in otrok, v koncentracijskih taboriščih od lakote umrlih, v ječah mučenih, v krematorijih sežganih. V spoštovanju do vseh, ki so se žrtvovali, čuvajmo priborjeno svobodo, mir in humane socialistične odnose. Enakost med nami in bratstvo med jugoslovanskimi in vsemi narodi pa naj zagotovi novim rodovom človeštva srečnejše življenje.

J. P.

xXx

KOČEVSKI ROG IN TURIZEM

Novomeški gozdarji se strinjamo z ugotovitvami, da je potrebno turistično zelo zanimivo območje kočevskega Roga še bolj približati ljudem. Menimo pa, da bi gozdno gospodarstvo moralo biti nosilec vseh akcij, ki zadevajo turistično dejavnost. Saj z gozdovi, ki so postali naenkrat predmet turističnega načrtovanja tudi gospodarimo in smo zadolženi za njih varstvo

Temni roški gozdovi, zlasti tisti s katerimi gospodari gozdno gospodarstvo Novo mesto, skrivajo v senci stoletnih dreves mnogo prirodnih znamenitosti in zgodovinskih spomenikov NOB. Kje v Sloveniji je še toliko starodavnih dreves, poraslih kraških globeli, maloznanih prepadnih jam in razvalin nekdanjih naselij, katere so oklenili v svoj objem gozdovi. Divjad srečaš na vsakem koraku. Tu so doma lisice, srnjad, jelenjad, medvedi in zadnje čase spet kraljuje na novo naseljeni ris. Ti gozdovi na nekoč odmaknjenem območju so med zadnjo vojno nudili zavetišče našim partizanom. Tu je bilo vojaško in politično vodstvo naše borbe proti okupatorju. Od objektov iz težkih vojnih časov sta se ohranili le bolnici Jelendol in G. Hrastnik, bunker 44 ter zlasti legendarna Baza 20. Zaradi spomenikov NOB, je zaščiteno 105 ha gozdov. V njih sekamo gozdarji le slučajne pripadke, to je sušice in podrtice, da se ne bi razširil lubadar in drugi škodljivci gozda. V mejnem pasu teh zaščiteneh gozdov se seka tudi les za obnovo lesenih objektov iz NOB.

S spomeniki NOB upravlja in skrbi za njih vzdrževanje "Muzej ljudske revolucije" iz Ljubljane. Za to delo imajo nastavljene- ga oskrbnika, nekdanjega gozdarja, ki je obenem tudi vodnik na Bazi 20.

Sodelovanje med gozdarji in upravljalci Baze 20 je bilo vedno zelo tesno. Neštetokrat je bilo potrebno priskočiti na pomoč z delavci, prevozi, gradbenim materialom itd. Zgradili smo tudi na svoje stroške cesto k bolnici G. Hrastnik. Sodelovali smo tudi pri gradnji brunarice - gostišča, sedanjega "Lukovega doma" ob Červanovi cesti, ki ga je na pobudo in pod vodstvom Franca Leskoška - Luke dal zgraditi "Glavni odbor zveze borcev NOB" v letu 1968. Ozelenili smo tudi okolico tega turističnega objekta. Že vrsto let vzdržujemo grobišča po Rogu. Kdo bi našteval še številna dela, katera so se nam gozdarjem zdela samoumevna, saj so vsi ti spomeniki del našega gozda.

Leta 1969 je bilo na tem območju težišče republiškega seminarja pod naslovom "Gozd in okolje". V ta namen je gozdni obrat Podturn postavil številne smerokaze, označil na terenu prirodne znamenitosti, uredil piknik prostor pred jamo Jazbino v Podturnu in še enega ob Červanovi cesti ter namestil košare za odpadke povsod kjer se zadržujejo ljudje. Od takrat stojita pod "Lukovim domom" obe tabli s prikazom posebnosti gozda, ter orientacijski načrt Roga na začetku roške ceste pred gozdno upravo v Podturnu. Skratka, napravljen je bil primer kako turistično urediti neko gozdno področje. Cilj seminarja je bil namreč pripraviti se na čas, ko bodo številni obiskovalci iskali v gozdu rekreacijo in oddih. In ta dan je sedaj že tu.

Število obiskovalcev Baze 20 in naših gozdov se je v zadnjih letih zelo povečalo. Poleg šolskih otrok in posameznikov so čedalje številnejši tudi sindikalni izleti. Primeri se, da se na parkirnem prostoru ustavi tudi do 30 avtobusov dnevno. Cesta preko Roga v Kočevje je že zdavnaj prenehala biti izključno gozdna cesta. Saj pomeni za vsakega voznika pravo doživetje.

Prav zaradi vseh teh naštetih dejstev, je nas novomeške gozdarje zelo presenetil članek pod naslovom "Kočevski Rog vabi", ki je bil objavljen v Delu dne 13. maja letos. V njem se seznanja naša javnost kakšne velikopotezne načrte v zvezi s turizmom na tem območju ima novomeška tovarna zdravil "Krka". Piše, da bodo prevzeli "Lukov dom", skrbeli za propagando in turistično dejavnost v Rogu. Nihče ne more odrekati "Krki" zaslug, ki jih ima pri razvoju dolenjskega turizma. Strinjamo se tudi s tem, da je potrebno s propagando in ureditvijo te objekte še bolj približati ljudem. Nerazumljivo pa nam je in prizadeti smo, da se v teh načrtih za turistični razvoj niti z besedo ne omenjajo gozdarji. Torej tisti, ki s temi gozdovi gospodarijo, čigar osnovno sredstvo so ceste po katerih vsa ta množica avtobusov vozi, ki skrbijo za varstvo okolja in ne nazadnje tudi tisti, ki bi se s turizmom na svojem območju lahko tudi sami ukvarjali, saj bi pri tem pravzaprav morali imeti prednost.

V želji, da se ves ta kompleks s spomeniki NOB ne odtuji gozdarjem, je delavski svet TOZD "Gozdarstvo" Podturn sprejel sklep naj se pristopi k temu, da bi prevzeli nad Bazo 20 patronat, "Lukov dom" pa v upravljanje. Seveda pa se s tem ne bi odrekli pomoči in nadzoru družbe. O vsem tem naj bi se čimprej pogovorili z obema sedanjima upravljalcema.

Prav zaradi te pobude je bila pri GG Novo mesto osnovana posebna komisija, ki je preučila možnosti za aktivno udejstvovanje na tem področju, torej za ukvarjanje s turizmom kot stransko dejavnostjo. Ugotovljeno je bilo, da imamo za to vse pogoje. Osnova za to so številne naše prazne logarnice in brunarice po Rogu in Gorjancih. Te bi se prav lahko dalo preurediti v turistične objekte - počitniške hišice. Obiskovalcem bi bila dana tudi možnost da si sami kuhajo. Na vsak način bi bilo bivanje v neoskrunjeni naravi in tišini posebna privlačnost za vse, ki so potrebni počitka in bivanja na svežem zraku. Nekatere logarnice, predvsem tisto na Gorjancih "pri tovarni" pa bi se takoj dalo preurediti v privlačno gostišče. Vsi ti naši objekti bi skupaj z "Lukovim domom" lahko bili zametki "gozdarskega turizma". Ne bi bili pri tem pa dolenjski gozdarji prvi. Že nekaj let se slovenjgrajčani in delno tudi kranjčani ukvarjajo s to perspektivno dejavnostjo. V Slovenj Gradcu imajo celo svoj TOZD za gradnje in turistično dejavnost.

Menimo, da se brez prisotnosti gozdarjev o turizmu v Rogu ne da pogovarjati. Zlasti še, če vzamemo v poštev, da se ti obiskovalci ne zadržujejo samo v okolici Baze 20 in Lukovega doma. Računati je potrebno tudi s škodami in onesnaževanjem okolja. Lahko trdimo, da imamo s tem že precej slabih izkušenj, saj za turisti stalno pospravljamo. Pri varstvu okolja bi morali imeti gozdarji glavno besedo.

Ne moremo dopustiti, da bi se s turizmom zgodilo pri nas tako kot še je z lovstvom. Namreč, da je lovsko gospodarstvo v roki ene gospodarske organizacije, gozdovi pa druge, konkretno GG Novo mesto. Zadnje navedena organizacija trpi seveda tudi vso škodo, ki jo dela divjad po gozdu zlasti po nasadih.

Ne mislimo se pa gozdarji zapirati v ozek krog. Sodelovanje z zdraviliščem v Dol. Toplicah, turističnimi agencijami in z vsemi, ki jim je pri srcu razvoj dolenjskega turizma, je nujno. Vendar pa bi glavni nosilci turistične politike morali biti gozdarji. Mi bi tudi obiskovalce usmerjali tja, kjer bi bilo za njih najbolj interesantno in kjer bi delali tudi najmanj škode. Predvideti bi bilo potrebno nekakšno izločeno turistično območje.

Mislimo tudi, da se pri razvoju turizma v Rogu ne bo moglo iti mimo območne samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo, katera bi pri vsem tem morala imeti odločilno besedo.

Ing. Slavko Klančičar

POŠKODBE + BOLENJA = BOLEZNINE = IZPADI Z DELA = SLABŠI GOSPO-
DARSKI REZULTAT. KAJ STORITI?

Najprej nekaj navidezno bombastičnih, toda žal resničnih podatkov o bolezninah pri OZD in pri posameznih TOZD.

- Pri OZD je bilo v letu 1974 toliko bolnih, kot če bi bilo celo leto v bolniškem staležu najmanj 78 ljudi ali devetina zaposlenih. Od tega odpade 15,5 ljudi na bolezni zaradi poškodb v zvezi z delom, ali petina vseh bolnih in 62,5 ljudi na ostale bolezni (obolenja in poškodbe izven dela). Pred nekaj leti bi lahko tako visok stalež bolnih primerjali tudi tako, kakor da bi bil vse leto v bolniškem staležu celoten kolektiv GO Črmošnjice.
- Pri OZD je bilo toliko bolnih, da odpade povprečno letno na vsakega člana kolektiva 25,6 dni bolniškega staleža, zaradi poškodb v zvezi z delom 4,8 dni in zaradi obolenj in poškodb izven dela 20,8 dni. Na vsakega člana kolektiva odpade torej povprečno toliko bolnih kot znaša krepak letni dopust.
- Ker je znašal v preteklem letu povprečni dohodek na zaposlenega pri OZD 93.778,47 din, predstavlja letni izpad dohodka zaradi bolnih (78 ljudi) okrog 7.314.721 din ali 731 starih milijonov dinarjev. Toliko denarja danes zadostuje za pokritje bruto osebnih dohodkov zaposlenih pri OZD za dobra dva meseca.

Priča smo izrednemu naraščanju bolnih, ki jih je iz leta v leto vse več in so v preteklem letu dosegli najvišji nivo doslej. Celotno povečanje bolezenskih dni v primerjavi z letom 1973 znaša 18 %, samo bolezni izven dela pa so porastle za 27 %. Od leta 1967 do 1974 beležimo celotno povečanje bolnih za 141 %, samo bolezni izven dela pa so porastle za 155 %. Če pri tem upoštevamo, da je bilo tedaj zaposleno 37 stalnih delavcev več, se pokaže stanje še v slabši luči. Kako dolgo bomo taka bremena lahko še zmogli? Ali gozd res vse prenese?

Iz priloženih tabel 1 in 2 so razvidni nekateri podatki o poškodbah v zvezi z delom po TOZD, primerjava stanja med leti 1974 in 1973 ter gibanje stanja poškodb in obolenj tekom desetletja za celotno OZD. Ker so bili v letu 1973 objavljeni podrobni analitični podatki o poškodbah v zvezi z delom, poklicnih in ostalih obolenjih za petletno obdobje 1968 do 1972 (gled Dolenjski gozdar, letnik X. št. 2), tedanji komentar pa še vedno velja bom tokrat skušal podati le globalno podobo stanja in ukrepanja na tem področju.

Za poškodbe v zvezi z delom veljajo sledeče ugotovitve:

- Pogostost poškodb se je pri OZD v letu 1974 znižala v primerjavi z letom 1973 za 1 %, kar pa ne predstavlja bistvenega izboljšanja. V zadnjih petih letih (1970 do 1974) se je namreč pogostost povprečno povečala za 2,8 %, v primerjavi s povprečjem petletnega obdobja 1965 do 1969 (od 14,8 % na 17,6 %) in smo imeli v zadnjem obdobju tudi dve smrtni nezgodi (1972 in 1974 leta).

Po pogostosti poškodb so nad poprečjem OZD gozdarske TOZD Črmošnjice, Novo mesto, Straža in Podturn. Opazno je veliko poslabšanje pri TOZD Črmošnjice, kjer beležijo za 7 % višjo pogostost kot v letu 1973, povečalo pa se je tudi pri Novem mestu in neznatno pri Straži. Za vse navedene TOZD pa velja, da imajo zelo visoko pogostost poškodb, ki je tudi znatno nad republiškim poprečjem, ki se giblje okrog 16 %.

Največje izboljšanje je opazno pri TOZD Črnomelj, kjer je pogostost padla od 21,05 na 12,21 %, relativno torej za 43 %.

- Tudi za resnost poškodb velja podobno. V zadnjih petih letih se je pri OZD poprečno povečala skoraj za 8 dni v primerjavi s poprečjem obdobja 1965 do 1969 (od 18,3 na 26,2 dni). V letih 1973 in 1974 je ostala približno na enaki, visoki ravni (27,1 in 27,2 dni).

Po resnosti poškodb so nad poprečjem OZD TOZD Črmošnjice, Črnomelj, Trebnje in skupne službe. Poslabšanje je opazno pri skupnih službah in pri Črmošnjicah (pri slednjih za 11 dni, skupno število bolnih pa je večje za 100 %) ter v manjši meri pri TOZD "Gradnje".

- 10 poškodb na poti na delo in iz dela kaže, da so še vedno prisotne, kljub povečanemu deležu organiziranih prevozov na delo in iz dela. Od leta 1966 do 1971 smo imeli samo enkrat 10 takih poškodb, sicer pa manj, v letih 1967 in 1970 po 6 in leta 1971 samo 5. S šestimi poškodbami na poti prehjači TOZD Novo mesto.

Glede poklicnih obolenj je obdobjni zdravstveni pregled v letu 1973 pokazal poslabšanje v primerjavi z rezultati pregledov v letu 1970 in v celoti tudi v primerjavi s prvim takim pregledom 1967 leta. Zlasti vibracijska obolenja sekačev naraščajo. Z daljšim sekaškim staležem se nevarnost poklicnih obolenj objektivno povečuje, kar je zelo resno opozorilo na redno uveljavljanje predvidenih preventivnih varstvenih ukrepov.

Stanje bolnih izven dela, kamor prištevamo poškodbe in obolenja izven dela, kaže skupno, poleg uvodoma navedenih podatkov, sledečo podobo:

- Pogostost je v preteklem letu znašala pri OZD rekordnih 123 %; v letu 1973 je znašala 116 %, poprečje let 1968 do 1972 pa je znašala 96,3 % in je samo v letu 1970 preseglo 100 % (101,1%).

Pri TOZD Črnomelj je v letu 1974 zbolelo ali se poškodovalo izven dela 192 % zaposlenih. Na vsakega člana kolektiva odpadeta torej povprečno letno skoraj po dve obolenji ali poškodbi izven dela. Doslej so imeli leta 1971 najvišjo pogostost (175,4 %), poprečje let 1968 do 1972 pa je znašalo 162,9 %, kar je vse izredno veliko nad poprečjem OZD. Nadpoprečno pogostost bolnih izven dela beležijo tudi Podturn s 157,3 % in Črmošnjice s 128,2 %.

- Resnost bolezni izven dela je znašala v preteklem letu pri OZD 17 dni in je bila višja samo v letu 1972, ko je znašala 17,5 dni, poprečje za leta 1968 do 1972 pa je znašalo 13,8 dni.

Najvišjo resnost bolezni izven dela so imele skupne službe in sicer 63,5 dni bolniškega staleža na primer obolenja ali poškodbe (dva hujša primera), nadpoprečno resnost pa so imeli tudi v Trebnjem (39,3 dni), v Črmošnjicah (23 dni) in v Strazi (17,5 dni).

- Od 848 primerov bolezni izven dela je bilo 122 primerov poškodb izven dela, njihova pogostost pa je znašala 17,6 %, kar je skoraj toliko, kot pri poškodbah v zvezi z delom. Resnost teh poškodb je znašala 23,1 dni, kar je veliko za poškodbe izven dela. Pogostost poškodb izven dela je znašala za poprečje let 1968 do 1972 15,3 %, resnot pa 20,7 dni.

Največjo pogostost poškodb izven dela imata TOZD Črmošnjice (25 primerov ali 27 %) in TOZD Novo mesto (35 primerov ali 23 %), kar je tudi nad poprečjem pri OZD.

Opisana splošna podoba stanja na področju poškodb v zvezi z delom, poklicnih obolenj in še posebej poškodb in obolenj izven dela priča, da gre za velika poslabšanja, ki med drugim zelo močno bremenijo naša gospodarska prizadevanja, gospodarsko moč in rast. Toda, ali ob takem stanju sploh še lahko govorimo o dejanski in ne le o navidezni gospodarski rasti? Kakšna je naša perspektiva?

Prav gotovo nihče med nami ne odreka pravice do bolniškega izostanka z dela poškodovanemu ali resnično obolelemu sodelavcu. Žal pa nas mnogi primeri pouče ali pa obstoja opravičen sum da gre tudi za neupravičena in brez vestna izkoriščanja te pravice na račun nas vseh in družbe. O tem veliko govorimo pri nas, o takem stanju in primerih pa vse pogostejše beremo tudi v dnevnem časopisju.

In kako naj zajezimo grozečo "poplavo" bolezni?

Za poškodbe pri delu in poklicna obolenja prav gotovo velja, da jih je mogoče odpravljati z znanimi preventivnimi varstvenimi ukrepi, o katerih je bilo in še bo veliko povedanega in napisanega. Zato velja ob tej priliki le ponovno poudariti potrebo po rednem in doslednem uveljavljanju teh ukrepov v praksi. Poleg tega pa je pred nami resno in globalno vprašanje, kako zagotoviti, da bodo v bolniškem staležu res samo poškodovani in oboleli sodelavci in da bodo prijave nezgod pri delu izpolnjene res samo za primere poškodb v zvezi z delom in ne tudi za poškodbe, ki so se pripetile izven dela pri TOZD. Smatram, da je potrebno v tem pogledu ukrepati takole:

1. Zagotoviti je treba vsaj to, da bo prijavljanje in raziskovanje nezgod v zvezi z delom opravljeno v skladu s splošnimi in internimi predpisi s področja varstva pri delu in delovnega prava. Za nas to tudi pomeni, da je potrebno nujno uveljaviti temeljni red in disciplinirano obnašanje v pogledu prijavljanja in raziskovanja poškodb v zvezi z delom. Poškodovanec je dolžan takoj oz. po najkrajši poti obvestiti nadrejenega o poškodbi pri delu, tudi o taki, ki bi lahko grozila z morebitno poznejšo hujšo posledico (n.pr. zastrupitev čez teden dni). Nadrejeni je dolžan nemudoma nezgodo raziskati in izpolniti pomožni obrazec za prijavo nezgode. Zapoznele prijave poškodb nadrejenim od strani poškodovanca, njegovih sodelavcev ali svojcev, čez 3, 5, 10, 20 ali celo čez 30 dni po poškodbi, kar se žal dogaja, ne morejo biti priznane za poškodbe pri delu in se zanje ne sestavlja družbeno veljavno prijavo, na predpisanem obrazcu. Tako poškodbo se smatra za poškodbo izven dela. Samo tako ukrepanje omogoča realno oceno poškodb v zvezi z delom, pravice ljudi v združenem delu pa niso kršene, ker gre le za uveljavljanje nujno potrebne in normalne delovne discipline. O tem glej podrobnosti v navodilu "Bistveno o prijavah in raziskovanju nezgod (nesreč) pri delu", ki se nahaja v mapi "Varstvo pri delu" in so jo prejeli vsi delovodje in obrati pred dvema letoma.

Če se pripeti, da zdravnik samovoljno, brez uradne prijave ali izjave TOZD o nesreči pri delu, označi poškodbo kot poškodbo pri delu (le na podlagi izjave poškodovanca), dejansko pa gre za poškodbo izven dela, je dolžan vodja TOZD poskrbeti, da zdravnik nepravilno označbo spremeni. V tem smislu je potrebno uveljaviti redne stike med področnimi zdravstvenimi ustanovami in TOZD ter med referentom za socialno varstvo pri skupnih službah in TOZD.

2. Vse kaže, da je nujno potrebno uvesti posebno kontrolo bolniških izostankov z dela in v ta namen sistemizirati novo delovno mesto - kontrolorja bolniškega staleža. Le tako bo mogoče zagotoviti, da bodo res samo oboleli in poškodovani sodelavci v bolniškem staležu. Z znižanjem boleznin bi kontrolor svoje delovno mesto nedvomno opravičil.
3. Ponovno zaposliti socialnega delavca, ki bo našel pri naši OZD dovolj koristnega dela. Smatram, da to terjajo posebne delovne in življenjske razmere ljudi zaposlenih v gozdarstvu.

Tesnejše sodelovanje s področnimi zdravstvenimi ustanovami ali s posebno zdravstveno službo v sodelovanju z Novolesom ipd. je nujnost, ki jo v bodoče ne bomo smeli zanemariti. Socialni delavec bi med drugim tudi v tem pogledu lahko največ pripomogel.

4. Postranske dejavnosti OZD je potrebno nadalje razvijati in razširiti, še s posebnim namenom, da bi v njih našli polnovredno zaposlitev sodelavci z zmanjšanimi delovnimi sposobnostmi, bodisi zaradi poklicnih in drugih obolenj, poškodb pri delu ali pa zaradi ostarelosti.

Predvsem obstoječa zasnova dejavnosti postranski gozdni proizvodi v Podturnu je v te namene še posebno privlačna, tako po dejavnosti, kot tudi lokacijsko. Kljub majhnemu obsegu te dejavnosti doslej in ob minimalnih prizadevanjih celotne OZD v tej smeri, so bili doseženi že prav lepi rezultati.

Razvoju na tem področju naj bi posvetili še več pozornosti in v ta namen imenovali študijsko skupino strokovnjakov.

Nezavidljivo stanje na področju bolezni, ki se iz leta v leto slabša terja od nas vseh, da temu vprašanju posvetimo veliko več pozornosti. Poleg rednega in doslednega uveljavljanja predhodnega in sploh aktivnega varstva pri delu pa je potrebno podvzeti tudi nakazane in podobne globalne ukrepe, ki omogočajo resnično klasifikacijo izvora poškodb in onemogočajo pojavljanje neopravičenih bolezni. Le s skupnimi prizadevanji vseh TOZD in vsake TOZD zase lahko pričakujemo na tem področju izboljšanje in uspešnejše delo.

Bogomir Špiletič, varn. ing.

xXx

Č E S T I T K A

Dne 26. maja 1975 je na Višji tehniški varnostni šoli v Ljubljani uspešno zagovarjal diplomsko delo tov. Bogo Špiletič, vodja službe za varstvo pri delu v našem podjetju. Tako si je po dolgoletnem požrtvovalnem študiju pridobil naziv varnostnega inženirja. Tovarišu Špiletiču priskrbeno čestitamo k opravljeni diplomu in mu pri njegovem nadaljnjem delu želimo kar največ uspehov.

UREDNIŠTVO

MEZGODE V ZVEZI Z DELOM - PRIMERJAVA 1973/1974

TOZD	Leto	Povprečno štev. zaposl.		Nezg. na delu		Nezg. na p.		Skupaj		IZGUBLJENI DNEVI			RESNOST (štev. dni na primer)	
		Redni	Oninar.	Skupaj	Štev.	%	Štev.	%	Štev.	%	do 30 dni	nad 30 dni		Skupaj dni
"GOZDARSTVO"	1973	153	9	162	27	16,67	7	4,32	34	20,99	696	128,5	824,5	24,2
NOVO MESTO	1974	143	11	154	27	17,53	6	3,90	33	21,43	547	249	796,-	24,1
"GOZDARSTVO"	1973	128	13	141	27	19,15	3	2,13	30	21,28	476	302	778	25,9
STRAŽA	1974	129	7	136	27	19,85	2	1,47	29	21,32	416	275	691	23,8
"GOZDARSTVO"	1973	114	5	119	27	22,69	-	-	27	22,69	491	242	733	27,1
PODURN	1974	110	7	117	23	19,66	-	-	23	19,66	368	190	558	24,3
"GOZDARSTVO"	1973	95	4	99	15	15,15	-	-	15	15,15	212	155	367	24,5
ČRMOŠNJIČE	1974	92	3	95	21	22,11	-	-	21	22,11	476	264	740	35,2
"GOZDARSTVO"	1973	126	7	133	27	20,30	1	0,75	28	21,05	440	433	873	31,2
ČRMONELJ	1974	122	9	131	16	12,21	-	-	16	12,21	386	112	498	31,1
"GOZDARSTVO"	1973	26	3	29	5	17,24	-	-	5	17,24	89	143	232	46,4
TREBNJE	1974	25	5	30	3	10,00	1	3,33	4	13,33	100	66	166	41,5
"GRADNJE"	1973	26	1	27	3	11,11	1	3,70	4	14,81	64	-	64	16,0
	1974	23	-	23	2	8,70	1	4,35	3	13,05	55	-	55	18,3
SKUPNE SLUŽBE	1973	47	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1974	46	-	46	2	4,35	-	-	2	4,35	29	34	63	31,5
SKUPAJ GG	1973	715	42	757	131	17,30	12	1,59	143	18,89	2468	1403,5	3871,5	27,1
	1974	690	42	732	121	16,53	10	1,37	131	17,90	2377	1190	3567,-	27,2

OPOMBA: 1 smrtna nezgoda (Šuštar Ladislav - TOZD "Gozdarstvo" Straža, dne 15.11.1974)

Tabela šte. 2

PREGLED STANJA POŠKODB IN OBOLENIJ V ČASU OD 1965 DO 1974 (vključno)

leta	Stanje	Poprečno		Število poškodovanih	Pogostost		Število izgubljenih		Resnost (štev. dni bol. na pošk.	Pokl. obolen. število	Ostala		Priporo- be												
		štev. zap.	str. fiz. adm. del.		na delu	na poti	na delu	na poti			do nad	Št. prim.		izgub. dni	Skup.										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
1965			802	101	18	119	12.6	2.2	14.8		1478	352	1830	15.4	-	-	-	-	745	6032	2127	8159			
1966			803	109	10	119	13.6	1.2	14.8		1815	636	2451	20.6	-	-	-	-	606	5660	2615	8275			
1967			802	113	6	119	14.1	0.7	14.8		1474	332	1806	15.2	9	9	18		508	3939	1680	5619			
1968			762	110	9	119	14.4	1.2	15.6		1674	528	2202	18.5	-	-	-		654	5159	2143	7312			
1969			742	93	9	102	12.5	1.2	13.7		1360	870	2230	21.8	-	-	-		649	5461	2355	7816			
1970			732	125	6	131	17.1	0.8	17.9		2017	986	3003	22.9	11	4	15		681	6796	2575	9371			
1971		181	573	754	118	5	123	15.6	0.7	16.3	3071.5	147	1827.5	1391	3218.5	26.1	-	-		636	6586	2544	9130		
1972		175	599	774	118	12	130	15.2	1.6	16.8	3436.5	202	2190	1448.5	3638.5	28.0	-	-		705	8183.5	4206	12389.5	1 sart	
1973		161	596	757	131	12	143	17.3	1.6	18.9	3686.5	185	2468	1403.5	3871.5	27.1	15	4	19		830	7833.5	3506	11339.5	
1974		154	578	732	121	10	131	16.5	1.4	17.9	3427	140	2377	1190	3567	27.2	-	-	-		848	9315	5048	14363	1 sart.

OPOMBA: Pri poprečnem številu zaposlenih so upoštevani tudi dntnarji, ki pa jih v zvezi z ostalimi oboleanji ne smemo upoštevati.

KAKO V AVSTRIJI PREPREČUJEJO ŠKODE? KI JIH POVZROČA DIVJAD

Na pobudo tovarne "Ruše" in oddelka za lovstvo pri gozdarsko-lesnem inštitutu v Ljubljani, je bila v dneh od 5. do 7. maja strokovna ekskurzija po Avstriji. Udeleženci smo bili gostje firme Fatinger iz Gradca, preko katere tovarna "Ruše" uvaža za nas zaščitna sredstva proti objedanju mladih dreves po divjadi: Cervacol in Dendrocol 17. Po dogovorjenem ključu se je ekskurzije lahko udeležil le po en udeleženec iz vsakega GG-ja. Ker je na območju TOZD "Gozdarstvo" Podturn zaščita proti divjadi najbolj pereč problem, sem bil za udeleženca določen jaz. Poleg nas Slovencev sta bila povabljeni še dva Hrvata in sicer iz GG Delnice. Eden od njiju je bil ing. Ostojič - "zaščitar" katerega se udeleženci lanske ekskurzije DIT-a prav gotovo spominjajo. V tem sestavku bi rad nanizal nekaj svojih vtisov in napisal kaj vse koristnega v zvezi z zaščito proti divjadi smo videli v teh treh dneh med Gradcem in Linzom.

Dogovorjeno zbirno mesto je bil hotel Turist v Mariboru, čas odhoda pa ob 8. uri zjutraj. Zato je večina prišla sem že dan poprej in tu prespala. Zastopnik "Ruš" ing. Simonič in tov. Čop, diplomirani biolog z ljubljanskega inštituta, ki sta nas vodila, sta nas najprej porazdelila v štiri osebne avtomobile. To je v vozila kolegov, ki so imeli toliko korajže, da so prišli z njimi v Maribor. Preko mejnega prehoda Šentilj smo se odpeljali v Gradec.

Pred poslopjem firme Fatinger so naši vozniki avtomobile pustili in presedli smo v mali turistični avtobus. Ko je prisedlo še nekaj sodelavcev domačinov, smo se odpeljali. Avstrijski vodja ekskurzije Steinschirer je vse na novo prišle predstavil in napravil kratek uvod. Prevajal je naš Simonič, ki dela v komerciali "Ruš" in nemščino zelo zadovoljivo obvlada. Izvedeli smo tudi, da nas vozi sam lastnik avtobusnega podjetja Ofner.

Pričela se je dolga vožnja mimo Brucka na Muri in Marije Zeel, čez hribe in doline. Večina pa nas je mislila, da bodo ogledi takoj za mejo. Skozi okna avtobusa smo se dodobra nagledali golosekov in pogozditev tudi na največjih višinah in najhujših strminah. Izgleda, da se Avstrijci ne sekirajo preveč, če te, na golo posekane površine, kazijo izgled pokrajine. Važen je le finančni rezultat, Nobenega dvoma ni, da se vloženi kapital najhitreje vrne, če tak enodoben gozd posekaš na golo in pogozdiš. Najbolj se poenostavi spravilo. Vprašanje pa je kaj bi se zgodilo, če bi se med temi nestabilnimi ozkimi pasovi gozda med posekami sprehodil močnejši veter. No, videli smo kar precej vetrolomov. Zanimivo je to, da kar je pri nas strogo prepovedano, se pri naših sosedih izvaja. Sicer pa je danes tudi med kapitalističnimi državami malo takih, kjer bi bila golosečnja vsakodnevna praksa.

Čez dobre tri ure smo prispeli v Lackendorf, majhno turistično vas pod goro "Otscher" (1895 m). Pričakali so nas dodatni spremljevalci na naši poti in sicer: dr. Schahner, to je kemik, ki je iznašel oba zaščitna sredstva, dr. Janicke in nekaj tamkajšnjih gozdarjev. Po kosilu v prijetnem gostišču smo se odpeljali na teren, v nekdanje Rotschildove gozdove.

Morda vam je znano, da je bil Rotschild včasih najbogatejši človek v Avstriji - multimilijonar. Rodbina pa je izumrla in njihove gozdove v tem kraju, katerih je bilo 12.000 ha je dobila 2/3 država, 1/3 pa dediči. Stalež divjadi v teh gozdovih mora biti zelo velik, saj so bili vsi mlajši nasadi ob cesti močno objedeni, da ne rečem kar pošteno izdelani. Na posameznih mestih so stale pokonci le palice, to je ostanki sadik. Takrat nam je kdo od spremstva vedno pojasnil, da je tam krmišče. Sicer pa smo tudi že kar skozi okno videli veliko visoke divjadi, predvsem jelenov. Višek pa smo doživeli, ko smo peš krenili proti nekdanjim Rotschildovim lovskim kočam. Povsod skupine jelenov. Tu 50 komadov, tam 40 itd. Niso se dosti brigali za nas. Debelo smo gledali in naši lovci so vneto streljali s fotografskimi aparati. Da ne bi ta silna množica divjadi ponesnažila neposrednega okolja hiš, so nekatere od teh stavb na strani obrnjene proti gozdu, imele zaščitno ograjo iz žice. Ne, kaj takega pa doslej res še nisem videl.

Povedali so nam, da tu jelene in gamse krmijo že 70 let. Zato so se živali navadile, da čez zimo pridejo v dolino, kjer se potem zadržujejo v okolici krmišč. Na dan pa poje tak jelen za 10 šilingov ali 10 novih din razne krme. Za dodatek pa se pase še po sadikah! Včasih so krmili seno, kostanj in močna krmila. Danes pa je to že precej nadomestila silaža. Zanimiva je priprava le-te in sicer brez raznih bazenov ali zidanih silažnih stolpov. Travo pokosijo in jo le ovenjeno pod močnim pritiskom nabuhajo v nekakšno črvo iz plastične folije premera okoli 2,5 m. Seveda dodajo še nekatere dodatke. Zelo preprosto kaj? Cena 1 kg tako pripravljene silaže j 1,20 N din. Povedali so nam, da s tem ko divjad krmijo pozimi v dolini, ta ne dela škode v višjih legah, kjer so pogoji za naravno ali umetno obnovo težji.

V teh po divjadi tako ogroženih predelih, kjer je 14 komadov divjadi na 100 ha (pri nas 2-3) ima tvrdka požizkusne ploskve. Seveda pa se pozimi zaradi koncentracije to število še nekajkrat poveča. Nasadi so bili zaščiteni s Cervacolom. Res ni bilo kaj oporekati. Vse pogozdene smreke so imele vršičke nepoškodovane zato, ker so bili v dolžini 25 cm od vrha navzdol premazani s cervacolom. Premaz je bil nanešen precej močno, saj so se kljub prestali zimi, vršički belo svetili. Uspeh zaščite je 90 %. Pokazali so nam tudi primere kjer so zaščitili še prvi venec vej kot tudi primer premaza cele rastline. Kljub temu je sadika že odganjala, iz česar je sklepati, da cervacol ni škodljiv. Seveda pa so bili deli smrek, kjer premaza ni bilo, močno obžrti. V Avstriji namreč štejejo, da drevesce ni poškodovano, če ni obžrt vršiček in prvi venec.

Velik problem zaščite s cervacolom, ki da 5 - 10 % boljše rezultate kot dendrocol, pa je zamudno nanašanje. Zaradi pomanjkanja delovne sile se običajno zgodi, da delo prekinemo neugodne vremenske razmere. Saj se mora cervacol nanašati le na suhe rastline. To se opravi tako, da se na orokavičene roke da zaščitno sredstvo in potegne po vršičku. Prav v hitrejši zaščiti pa je prednost dendrocola 17, kjer to opraviš s škropljenjem s posebno priročno škropilnico. Pa tudi sredstvo se bolj prime sadik. Naj pripomnim, da mi te škropilnice že imamo.

S cervacolom delajo tu že več let. Tako smo videli tudi višje skupine smrek, ki so jih le po zaslugi individualne zaščite s tem preparatom spravili do te višine. Zaradi obžrtih stranskih vej in zmanjšanega asimilacijskega aparata pa je bil višinski prirastek vseeno prizadet.

No s tem pa težav še ni konec in tako umetna kot naravna obnova gozdov še nista zagotovljeni. Ko uidejo drevesca obžiranju, prično jeleni z drgnjenjem debel. To napravijo z rogovjem, kar smo tudi videli. Proti drgnjenju debel imajo sedaj v preizkušnji 3 različne preparate, ki še nimajo komercialnega imena. Snov, ki je podobna redkemu katranu "špricažo" po deblih.

Pač pa je že v prodaji Silvasan, to je sredstvo za zdravljenje in zaščito ran. Ima fungicidni učinek, poleg tega pa vzpodbuja kambij k rasti. Seveda pa se uspešno zdravijo le sveže rane in to ne glede na vrsto drevja ali na izvor poškodb. Torej se zdravijo tudi mehanične rane na drevju, nastale pri spravilu lesa. Premaz s Silvasanom drži 4 leta, v 5 - 6 letih pa se rane že zarastejo.

Vsedli smo se spet v avtobus in krenili proti Amstetnu, ki leži ob avtocesti Dunaj-Linz. V kraju Steinkirchen am forst smo si spotoma ogledali še krajevno lovsko razstavo; povsod sami rogovi, kamor si pogledal. Zanimivo pa je, da trofeje niso bile točkovane. Tisti med nami, ki so se na to razumeli so vedeli povedati, da je nekaj primerkov bilo prav lepih. Ko sem gledal vse to številno rogovje sem se spomnil, da je ista slika tudi po vseh hotelih, gostiščih in domovih. Prav gotovo se ti ljudje ne bodo tako kmalu odrekli divjadi in trofejam. Še zlasti ne na račun gozdov. Lov in zelene obleke imajo pač preveliko tradicijo.

Že proti večeru smo prišli v manjši hotel v bližini Amstetna, kjer naj bi prespali. Pred stavbo sta nas pričakala lastnik tvrdeke Fatinger, živahen in zelo dostopen možak in njegov sin. Res lepa pozornost.

Pri skupni večerji sem na skrivaj preštel prisotne in ugotovil, da je na nas 12 prišlo še 11 spremljevalcev. Večerjo je vsak izbral sam "a la cart", kar je tudi lepo in za naše navade neobičajno, in seveda, da plačujejo gostitelji kot je bil primer ta večer. No, mi smo bili bolj skromni, naši spremljevalci so

pa kar dobro udarili še po raznih "for und nach speisih". Razgovor je tekel naprej o tem, kaj smo ta dan videli. Potem sta dr. Janicke in stari Fatinger pričela stresati vice. Pravila sta jih v strašnem dialektu, zato so se najprej in od srca zakrohotali Avstrijci, mi pa le bolj zaradi vljudnosti. No, enega sem pa le razumel brez dodatnega pojasnila in je vreden, da ga slišite tudi vi. Izgledal pa je takole:

Dr. Janicke si je zatisnil z roko desno oko in vprašal: "Kdo je to"? "Moša Dejan" smo zatulili.

Potem si je zatisnil le levo oko. "Kdo je pa to"?

"Admiral Nelson" so odgovorili menda trije, najbolj v zgodovinski podkovani.

"Pa tole"? In zatisnil si je obe očesi.

Oreh je bil pretrd in molčali smo.

"To je pa naš minister za gospodarstvo" je sledil odgovor.

Najbrž bi ta vic vžgal še marsikje in ne samo v Avstriji.

Vzdušje je bilo ne samo ta večer, ampak vse tri dni zelo prijateljsko. Menili smo se po nemško, angleško in med njimi je bil celo nek nekdanji mornar, ki je dobro govoril angleško in italijansko. To je prav prišlo našim Primorcem. Kmalu smo ga vsi klicali kar za Georga.

Drugo jutro smo imeli v salonu najprej predavanje z diapozitivmi. Predavatelj je bil dr. Schahner. Namen je imel prikazati pravilno uporabo repelentov, to je sredstev, ki odvrčajo škodljivce. Poraba dendrocola na 1000 komadov sadik je 2 litra. Z dendrocolom se porabi tudi 70 % manj časa kot pri cervacolu. Morda še ta zanimivost, da se z dendrocolom lahko zaščiti tudi vinska trta.

Potem smo se odpeljali na ogled tovarne Avenarius v Amstetnu. Po novih proizvodnih prostorih nas je popeljal kar lastnik ing. Stroh.

Povsod sta vladala red in čistoča, kot da bi hodil po bolnici. Vse je avtomatizirano, zato je število delavcev majhno. Le po redko si videl koga od 35 zaposlenih. Poleg rastlinskih zaščitnih sredstev proizvajajo tudi zaščitni material za gradbeništvo. In sicer odpade na to 2/3 proizvodnje. Prav v tej tovarni proizvajajo Cervacol in sicer z mešanjem osnovnih sestavin v tekočem stanju.

Naš naslednji obisk je veljal poizkusnim nasadom v ravninskem predelu. Saj smo se nahajali že na Nižjem avstrijskem. Na gozdnem posestvu "ITA", kjer je 30 komadov divjadi na 100 ha, smo videli zaščito proti divjadi. Macesen s proti objedanju zaščitili s cervacolom in dendrocolom 17. Pokazali so nam tudi

enostavni pripravi kako nanašati dendrocol 17 na macesen in listavce. S škropljenjem bi bile izgube vsekakor prevelike. Zato v ta namen služita dve ščetki povezani med seboj z vzmetjo ali pa lesene klešče katerih čeljusti sta prav tako dve ščetki. Obe pripravi sta čisto preprosti.

Morda je v Avstriji zato toliko divjadi, ker je nihče ne preganja in ker lastniki zemljišča dobijo del najemnine za lovišče. Če pa je kompleks gozda velik vsaj 150 ha, pa ima lastnik lahko že svoje lovišče. Lovišče se da v najem za 6 let.

Naslednjo poizkusno ploskev smo videli blizu Ensa, tik ob Donavi. Nenavadno je bilo to, da je bila sredi polja. Zasebni lastnik je namreč ugotovil, da dobi več za najemnino zemljišča, ki ga je družba pogozdila, kot če bi polje obdeloval.

Še nekaj mi je padlo v oči ko smo bili na Nižjem avstrijskem in sicer neverjetno veliko število hrušk - tepk. Ob cestah dolgi drevoredi, okoli hiš in sredi polj povsod same tepke. Drevje je bilo ravno v cvetju in slika čudovita. Izgleda pa, da domačini niso preveč navdušeni nad to krasoto in trpkimi plodovi. Povedali so nam, da dobi vsak, ki poseka tepko od občine nagrado.

Na poti do Ensa smo se zaustavili še v lični gozdarski kočici. V njej je prebival upravitelj gozdne uprave, katere gozdovi so lastništvo avtomobilske tovarne Steyr - Puch. Uprava obsega le 250 ha gozdov in nasadov na zelo slabih tleh. Divjadi pa rekordno število - do 60 komadov srnjadi v zimskem času na 100 ha! In to kljub temu, da so stene vseh prostorov v hiši tako na gosto okrašene z rogovjem, da praktično ni več prostora za nove trofeje.

Na tej upravi so delali poizkuse tudi z repelenti konkurenčnih firm, zlasti s Lentacolom. Seveda so ugotovili, da sta preparata "naše" firme bila boljša. Drugače nas najbrž tudi ne bi peljali sem. Vsi pa smo zavidali lepo in mirno življenje gozdarju, čigar gostje smo bili za kratko urico. Malo hektarjev in dela, samo puška in lov ter dobra plača pri bogati firmi.

Po kosilu v predmestju Ensa smo se obrnili na dolgo pot nazaj v Gradec. V bližini kraja Marija Zeel, kjer je znana cerkev in božja pot, smo zavili na strmo pot v hribe, na ogled zadnjega objekta.

Kljub pozni uri nas je starejši gozdar, ki upravlja te gozdove, čakal. Vodstvo ekskurzije nam je zagotavljalo, da nima nobene zveze z njimi, da bomo imeli tako pač priložnost slišati vso resnico iz ust starega praktika. Deževalo je in precej hladno je bilo. Sneg na zaplatah nam je silil v čevlje, kar pa ni bilo čudno, saj smo bili na nadmorski višini 1400 m. Škode so se pričele pojavljati v tem predelu leta 1960. Od takrat uspešno uporabljajo Cervacol. Samo njemu gre zasluga, da so z umetno obnovo gozdov uspeli. Seveda pa divjad tudi krmijo in so lani

imeli kar 165 krmnih dni. V zadnjih dveh letih so z odstrelom zmanjšali stalež divjadi za 70 % in imajo sedaj 4 komade na 100 ha. Povedal pa je stari gozdar še nekaj, kar najbrž ne bo povečalo uporabo repelentov. Rekel je nekako takole: "Prej ne bo mir dokler ne bomo zreducirali divjadi na število 1,5 do 2 komada na 100 ha. Te preostale pa bi morali za čas ko dela škodo z objedanjem, spraviti za žično ograjo. Tu bi jih hranili in poleti spustili na prostost".

Hitro se je oglasil naš Kranjčan, češ da pri njih tako že delajo in da imajo nekaj večjih ograj znotraj katerih preživi divjad kritični čas. Lahko je njim s strmih bregov zvabiti divjad s hrano v te ograje. Vprašanje pa je, kako bi to uspelo pri nas.

Proti večeru smo prišli v Gradec. Po nastanitvi v hotelu in po večerji, so nas povabili na poizkušnjo štajerskih vin na graškem velesejmu. Po naporni ekskurziji z natrpanim strokovnim programom, kjer sploh ni bilo prostega časa, se je obetal torej tudi veseli del. Vodja Steinschirer, Fatinger mlajši in mornar George so nas tja popeljali okoli 21 ure. Kljub pozni uri je bil Luna park, poleg katerega je vinska razstava, v polnem gibanju. Na vinski razstavi ima naša država celo svoj stalni paviljon. Zlasti velik je bil zunanji "šank" nad katerim je pisalo "Slovenske gorice". No, mi smo seveda zavili v avstrijski del.

Vodja gostišča nam je najprej povedal nekaj besed o razstavi in dobrih štajerskih vinih, razdelili so nam vinske karte in potem smo pričeli. Ker so naši kraji vinorodni in ima skoraj vsak kakšen mali vinograd, naj mi bo dovoljeno, da se malo dalj ustavim pri tej zadevi.

Prvo je bilo na vrsti edino rdeče vino na listi, to je schilcher. Najprej je poiskusi George in pri tem napravil strašen obraz. Izbruhnili smo v smeh. Toda ni bilo tako hudo. Vino je bilo dobro, celo podobno našemu cvičku, le nekoliko manj kislo. No, George je kot domačin lahko "delal frise". Potem so prišle na vrsto buteljke rizlinga, muškata, silvanca in traminca. Sama nagrajena vina, nekatera celo s kolajno vinskega sejma v Ljubljani. Vina so bila močna, zelo sladka in ostrih okusov. Čeprav smo vsakega dobili le po en kozarec, torej 1 dcl, se nam je ta raznolika "kolobocija" kmalu zavrtela v želodcih. Žalostno smo prenehali že pri šesti poizkušnji, še predno smo se sploh vinsko razvneli. Naj so nas gostitelji še tako vzpodbujali ni in ni šlo več po grlu dol. Prav gotovo bi bilo vse drugače, če bi ostali kar pri prvem vinu.

Tretji zadnji dan smo se pred poslopjem firme poslovili od prijaznih gostiteljev. Potem smo skočili za eno uro spet na velesejem. Toda, kaj bi lahko videl v tako kratkem času! Razstavišni prostor smo kar preleteli, le v gozdarskem paviljonu smo se zadržali malo dalj.

Ob 11. uri so nas na parkirnem prostoru že čakali predstavniki tvrdke "Kemi Linz", največjega kemičnega podjetja v Avstriji. V načrtu smo imeli namreč še strokovni program pri njih. Z avtomobili smo se zapeljali na jugozahod, skozi Stainz proti naši meji. V hribih nad mestecem Deutschlandsberg, na višini 1300 m naj bi si ogledali uspeh pri pogozdovanju, kjer so dodajali gnojilne tablete. Te tablete, ki jih pod imenom ferti-linz proizvaja omenjena tvrdka so težke 15 gr. premera 30 mm in visoke 15 mm. Vsebujejo 20 % dušika (N), 15 % fosfata (P_2O_5), 10 % kalija (K_2O), 2 % kalcija (Ca), 3 % žvepla, 1 % magnezija ter mikroelemente železo, bor, mangan, baker, cink in molibden. Hranila je v tableti ferti-linz toliko, kot ga vsebuje 1,2 m visoka smreka.

Pod vsako sadiko se pri pogozdovanju da eno tableto in sicer 10 cm stran od stebila. Ena tretjina se je razstopi takoj in jo sadika kmalu porabi. V prvem letu se aktivira 40 % gnojila, preostanek pa v nadaljnjih dveh letih. S temi tabletami sadike lažje prenesejo šok, ki nastane, ko jih iz dobrih tal v drevesnici posadimo v slabše okolje. Ena tableta stane 1 schilling, to je 1 novi dinar. Hitri izračun pokaže, da je to v primerjavi z dognojevanjem z NPK kar 7 do 8 krat dražje. Vendar pa se pri uporabi gnojilnih tablet prihranijo stroški delovne sile pri dognojevanju. In še ena pomembna prednost je, da se gnoji res samo sadiki.

Pri dognojevanju z granuliranim NPK okoli sadik, pa kot veste dognojujemo tudi travi in plevelu. Gnojene sadike imajo večji višinski prirastek in tako prej uidejo poškodbam po divjadi.

Gozdar revirja Lihtenstein nas je torej pripeljal na pred dveh leti s smreko pogozdeno ploskev. Rastišče je bilo resišče na globokih tleh. Kot nalašč se je prav tedaj ulila huda ploha. Kljub temu smo z dežniki in tudi brez njih krenili v breg.

Na polovici površine je bila sadikam dodana tableta. Na hiter pogled je pravzaprav vse izgledalo bolj žalostno. Razlika je bila le v tem, da so gnojene sadike bile vsaj žive in zelene, one druge pa večinoma suhe. Pojasnili so nam, da je ta nasad napadel rilčkar (*Filobius Abietis*). Gnojene sadike so napad prebolele in je le 8 % izpada.

Želeli smo videti kaj je ostalo od tablete po 2 letih. Gozdar je takoj odkopal okoli ene sadike, toda tablete ni bilo. Potihoma je krucifiksal ali kot pravimo po naše "bogal", da je to edini primer, da so delavci pozabili dodati tableto. Verjeli smo mu, toliko bolj, ker je bilo pod naslednjo smrekico res vse tako, kot so povedali strokovnjaki tovarne. Okoli ostanka tablete je bil pravi splet korenin.

Udeleženci ekskurzije smo gnojilne tablete ocenili kot pozitivno novost. Nekateri so takoj naročili manjšo količino za poizkus. Zlasti tisti, ki se ukvarjajo z vzgojo okrasnih dreves.

Saj na primer pri srebrni smreki ali pa pri omoriki vsak cm v višino več, pomeni tudi večjo ceno.

S tem je bil tudi zadnji dan strokovne ekskurzije po Avstriji končan. Polni vtisov, novih strokovnih spoznanj in načrtov za naprej, smo se preko prelaza in mejnega prehoda Radlje vrnili v domovino.

Slavko Klančičar, dipl.ing.

xXx

NOVOST ZA SEKAČE!

Prva žaga z Wankel-ovim motorjem na svetu.

Kooperacija tvrdke Fichtel-Sachs z Dolmar.

Tovarna Dolmar je drugi največji proizvajalec motornih žag v ZR Nemčiji s proizvodnjo okrog 100.000 žag na leto, podjetje Fichtel-Sachs pa poznamo po proizvodnji strojev za kleščenje in beljenje stoječega drevja.

Izhodišče za sodelovanje je bil Wankel-ov motor, ki ga je tovarna F.x S. dosedaj že izdelovala v druge namene.

Pri konstrukciji nove motorne žage gre predvsem za izkoriščanje velike prednosti Wankel-ovega motorja, ki dela BREZ TRESLJAJEV.

Motorke so zato brez amortizerjev, motor, meč in ležaj pa tvorijo enoto, ki omogoča natančen, učinkovit rez pri podiranju, razrezu in kleščanju. Vžig je elektronski, mešanica pa skromna (1 : 50). Motorka teče mnogo bolj gladko (mirno) kot dosedanje z valjastimi motorji.

Prva serija motork z močjo 4 KS pri 8000 obr./min. in s prostornino 58 ccm (Sachs-Dolmar-KMS-4) bo šla v promet ob koncu letošnjega poletja, drugi lažji in težji modeli pa bodo sledili kasneje.

(Alg. Forstzeitung)

J.P.

xXx

ANALIZA SNEMANJA SEČNJE LISTAVCEV

V mesecu februarju smo na TOZD "Gozdarstvo" Podturn snemali sečno listavcev. Pobudo za to je dal gozdarski oddelek Biotehniške fakultete v Ljubljani, ki je posredoval snemalne liste in metodologijo snemanja.

Snemali smo enega delavca devet dni in posneli posek in izdelavo sto bukovih dreves od tretje do štirinajste dbelinske stopnje. Snemanje je opravil ing. Goleš Niko, pri delu mu je pomagal še delavec, ki je meril debeline dreves in dimenzije izdelanih sortimentov. Podiranje in izdelavo je ves čas snemanja opravljal isti delavec. Izdeloval je po sortimentni metodi, veje in vrhe pa je razžagal na meter dolge kose.

Delavca za snemanje nismo posebej pripravljali, opravili smo le razgovor o snemanju in njegovem namenu. Dogovorili smo se, da bo opravljal delo tako kot ga je navajen - posneti smo želeli obstoječe stanje.

Dobljeni podatki so se nam zdeli že na prvi pogled zanimivi, zato smo pristopili k podrobnejši obdelavi. Najprej naj navedemo nekaj podatkov o delavcu. Delavec, ki smo ga snemali mu teče 46 leto starosti. Sekač je deset let (prej je bil voznik) in je 50 % civilni vojni invalid. Pri delu je uporabljal motorno žago Stihl 051.

S snemanjem smo ugotovili, da je v devetih dneh bil prisoten povprečno na delovnem mestu 391 min. ali 6 ur in pol, ter naredil povprečno dnevno 16,80 m³.

Delovni dan je izgledal takole:

1. prebiti čas na delovnem mestu	391 min	
2. po zakonu določen čas za odmor	30 min	
a) produktivni čas	361 min od tega	
b) pomožni čas	281 min ali 78 %	
c) dodatni čas	52 min ali 14 %	
	28 min ali 8 %	
Skupaj		
	361 min	100 %

V produktivni čas so zajeti vsi časi porabljeni za naslednje faze dela:

1. Pripravo podiranja (določitev smeri padca drevesa, pripravo terena in drevesa) in podiranje
2. Kleščanje drevesa s prehodi
3. Krojenje in prežagovanje s prehodi
4. Opravljanje popolnega gozdnega reda
5. Sproščanje ujetega drevja (obešenega)
6. Prehodi od drevesa do drevesa

V pomožni čas so zajeti časi za:

1. Pripravljalni in zaključni (priprava motorke, priprava orodja, dolivanje goriva pred pričetkom dela, čiščenje motorke in pospravo orodja na zaključku).
2. Vzdrževanje motorke med delom
3. Popravlila motorke
4. Vzdrževanje orodja
5. Dolivanje goriva

V dodatni čas so zajeti časi porabljeni za:

1. Odmore (brez 30 min, ki pripada po zakonu)
2. Osebne potrebe

Iz podatkov je razvidno, da je čas za odmore in osebne potrebe 8 %. Po obstoječi literaturi je čas za odmore in osebne potrebe za težka fizična dela daljši (REFA 17 %, dr. Krivec - transport lesa 17,3 %). Torej je upravičeno, da tudi za sečnjo in izdelavo jemljemo 17 %.

Za pomožni čas nismo našli drugih podatkov, zato smo uporabili ugotovljene podatke pri snemanju, to je 14 %.

Tako bi izgledal delavnik:

a) produktivni čas	310 min ali 69 %
b) pomožni čas	63 min ali 14 %
c) dodatni čas	77 min ali 17 %
	450 min ali 100%

Iz tako dobljene strukture delavnika smo izračunali tabelo norm. Pri izračunu smo uporabili produktivni čas, ki smo ga ugotovili s snemanjem za posamezno debelinsko stopnjo. Ravno tako velja za pomožni čas, dočim smo čas za odmore in osebne potrebe povečali iz 8 % na 17 %.

Deb.št. st. dr.	Izdel. m3	Produktivni čas	Pomož. in dod. čas	Skupni čas	450:TS Norma	Izračun norm po veljav. normat.		
		skupni popr. min/m3	čas min/m3		m3/dan			
3	7	0,72	36,92	51,28	15,89	67,17	6,70	4,0
4	11	1,93	90,67	46,98	14,56	61,54	7,31	4,6
5	12	4,00	124,22	31,06	9,62	40,68	11,06	5,3
6	8	4,97	110,35	22,21	6,88	29,09	15,46	5,7
7	10	9,58	205,20	21,42	6,64	28,06	16,03	6,4
8	14	19,85	323,36	16,29	5,04	21,33	21,09	6,8
9	9	17,01	286,93	16,87	5,22	22,09	20,37	7,2
10	6	14,03	235,81	16,81	5,21	22,02	20,47	7,2
11	12	37,93	621,64	16,39	5,08	21,47	20,95	7,2
12	8	28,87	355,17	12,31	3,81	16,12	27,91	7,2
13	2	7,26	83,40	11,49	3,56	15,05	29,90	7,2
14	1	5,08	58,70	11,55	3,58	15,13	29,74	7,2
Sk.100	151,23	2532,37	16,77	5,19	21,96	20,49		6,2

Kot zaključek lahko zapiš-emo nekatere ugotovitve.

- 1/ S snemanjem je bil ugotovljen visok poprečni učinek na delovni dan (16,80 m³) v primerjavi z obstoječimi normativi. Za posneto strukturo debelinskih stopenj znaša dnevna norma 6,2 m³.
- 2/ Za opravljanje popolnega gozdnega reda je bilo porabljenega 18 % časa. Vprašanje gozdnega reda je večkrat sporno, zato je dobljeni podatek pomemben pri določanju norm. S planiranjem in izračunom norm bi se moralo ločeno prikazati stopnjo opravljanja gozdnega reda ter po opravljenem delu to oceniti kar bi vplivalo na višino OD.
- 3/ Za operacije, ki so se opravljale z motorno žago (podiranje, prežagovanje in kleščenje) je bilo porabljenih 214 min. Navedeni čas pa je bil skupni čas dela (prehodi, merjenje, določanje smeri podiranja) od katerega ocenjujemo, da odpade 60 % na efektivni čas dela z motorno žago, kar znesse 128 min/dan.
- 4/ S snemanjem vseh delavcev in analizo njihovega dela ter instruktažo bi dosegli velik porast storilnosti. Instruktaža naj bi zajela pravilno jemanje odmorov in pravilne gibe pri opravljanju dela.

Niko Goleš, dipl.ing.
in
Jože Lukšič

xXx

REZULTATI ZAŠČITE Z DENDROCOLOM IN DODATNI UKREPI NA TOZD "GOZDARSTVO" PODTURN

Dne 23. 4. 1975 smo opravili ogled po divjadi najbolj ogroženih smrekovih nasadov na ožjem območju Roga. Zanimala nas je učinkovitost Dendrocola s katerim smo v jeseni 1974 zaščitili (poškropili) vse sadike v pregledanih nasadih. K delu smo pristopili tako, da smo v vsakem nasadu vzeli vzorčno ploskev (pas) čez sredino nasada, od enega do drugega roba. Na njej smo za vse sadike ugotovili, če so nepoškodovane, poškodovane (vrh, vejice) ali pa uničene. Za poškodovane računamo, da se bodo v glavnem še opomogle. Dobili smo sledeče rezultate:

Odd.	Cela površ.	Št.sadik na vzorcu		Nepoš.	Poškod.	Uničeno	Datum osnovanja
	ha	kom	%	%	%	%	
51	1,20	346	100	25	57	18	jesen 1974
51	0,60	241	100	83	17	-	spoml. 1974
57	1,10	274	100	49	51	-	1971
60	0,80	360	100	78	20	2	ponov.jes.74
60		368	100	59	41	-	ponov.jes.74

Zavedamo se, da bi najbolj jasno sliko o učinkovitosti Dendrocola dobili, če bi lahko delali primerjavo v vsakem nasadu na dveh enakih, odmerjenih površinah od katerih ena ne bi bila tretirana z Dendrocolom. Prav tako bi najbolj točne % poškodb dobili, če bi to ugotavljali za vse sadike v nasadu. Glavne ugotovitve bi bile sledeče:

Škoda na tretiranih površinah je na vsak način manjša kot bi bila, če ne bi škropili. Dokaz za to sta oba nasada v odd. 60. Tu so bile v jeseni 1973 posajene sadike čez zimo popolnoma 90 % uničene (izpuljene, obgrizene). Zato smo jeseni 1974 še enkrat pogozdili. Sedaj je % uničenih sadik minimalen, pa tudi poškodb je manj.

Nasad v odd. 57 je bil lani poškodovan 80 %. Večina sadik se je obrasla, po zaščiti pa je poškodb manj. Vendar dokaz ni trden, ker so smreke zastarčene.

Ne gre prezreti tudi tega, da je v odd. 51 pri spomladanski sadnji veliko manj poškodovanih in uničenih sadik v primerjavi z jesensko.

Vseeno pa kot kaže Dendrocol ni sredstvo na katerega bi se lahko popolnoma zanesli kot smo pričakovali.

Na podlagi rezultatov gornje analize in dosedanjih izkušenj smo prišli do zaključka, da bi poleg uporabe dendrocola 17 morali upoštevati še sledeče:

1. Na predelih ogroženih po divjadi pogozdovati izključno spomladi. Utemeljitev za to bi bila naslednja:
 - Spomladi posajena sadika je eno zimo manj izpostavljena divjadi, kot če bi jo posadili že jeseni.
 - Sadika se do jeseni bolje zakorenini in jo divjad ne more tako lahko izpuliti.
 - Zaradi šoka pri presaditvi iz drevesnice na teren, zraste do prve jeseni pri smreki le kratek, zastarčen poganjek s trdimi iglicami kar odvrča divjad.
2. Za pogozdovanje ne uporabljati sadik, ki so bile v drevesnici nagnane v višino z gnojili. Take so na primer sadike 2/1, pri katerih ni razvitih stranskih vejic. Teh sadik z mehкими iglicami se divjad najraje loti saj jih dobesedno popase.
3. Na sončnih legah, kjer sneg prej skopni so poškodbe bolj verjetne.
4. Pogozdovati z močnimi košatimi sadikami.

Slavko Klančičar, dipl.ing.

SPOMINI NA TEŽKE ČASE DELA V GOZDARSTVU

Ing. Jože Vidervol je kot član uredniškega odbora našega glasila naprosil vsem poznanega revirnega gozdarja Jožeta Bariča iz Črnomlja za prispevek. Takole je primer opisal:

Naprosil sem tov. Bariča, naj napiše za Dolenjski gozdar članek, oziroma spomine na prva leta njegovega dela v gozdarstvu. Že naslednji dan proti večeru me je obiskal na domu z značilno modro sestankarsko kuverto. Mislil sem, da mi je prinesel vabilo za kak sestanek. Nemalo pa sem bil presenečen, ko mi je dejal, da je prinesel članek za Dolenjskega gozdarja in v šali še dodal: "Zahotelo se mi je tvojega šnopsa".

Med pogovorom ob kozarčku mi je tudi povedal, kako je bilo v tistih preprostih barakah kjer so takrat delavci stanovali, oziroma prenočevali. Med drugim je povedal kako so mu ponoči primrznili lasje na steno barake. Malo dnevna toplota malo ogenj so pripomogli, da se je pričel topiti sneg, voda pa je našla tudi pot, ki je ne bi smela. Cedila se je tudi po steni barake ob zglavju ležišča na katerem je spal. Zjutraj, ko se je zbudil, pa glava ni hotela od stene - vzrok primrznjeni lasje. Njegov tovariš mu je pomagal na ta način, da je priskočil na pomoč s sekiro. Lase je odtesal, ne pri glavi, ampak pri steni barake. V šali je dejal, da če ne bi bilo njega bi moral čakati odjuge, čez čas pa - lahko bi se tudi reklo, da je zato plešast, ker so mu takrat lasje primrznili na steno barake.

Svoje spomine pa je tov. Barič napisal takole:

"Delo v gozdu je bila moja želja, mogoče ne prirojena, ampak bolj kot priložnostni izhod v hrepenenju po osebni osamosvojitvi. V družini nas je bilo 11 otrok, zaradi česar je bila potreba po osamosvojitvi neizbežna.

Z delom in življenjem v gozdu sem pričel v decembru 1937, moj sodelavec doma iz okolice Bleda, starejši od mene 23 let in po imenu Hudovernik Simon, me je vzpodbujal in učil tesarских veščin. Pričel sem z novim in sveže nasajenim orodjem urejenim tako, kakor so dopuščale lastne zmožnosti. Ko je Simon ocenjeval prve izdelane prage je ugotovil, da izgledajo tako, kakor bi bili otesani s krampom. Plenkača ni bila prav nasajena, njen bradelj pa je s svojim licem segal v sredino toporišča, namesto, da bi bil vzporeden z licem toporišča.

Takratno moje, kakor tudi življenje ostalih gozdnih delavcev je bilo odvisno od samoiniciative. Stanovali smo v takšnih barakah, kakršne smo si sami naredili. To so bile v najboljšem primeru bukove brunarice pokrite s trskami. Drvarji so imeli v vseh primerih slabše izdelane barake. Delodajalca - lesnega trgovca - ni zanimalo drugo, kakor prevzem izdelanih sortimentov in plačilo po enoti. In še pri tem je bilo toliko ovinkov, da je bilo precej izgube časa preden si lahko dobil svoj zaslužek.

Spominjam se duševne tesnobe, ko je nastopilo deževje, v katerem se ni moglo delati. Dnevno smo odštevali stroške za hrano od prejšnjega zaslužka in se pozneje odločili, da smo ob vsakem vremenu delali in zaslužili vsaj toliko kolikor nas je stala hrana.

Največ dela je takrat prevzemal manipulant, sedaj že pokojni Bajt Vinko. Najbolj se spominjam večernega oglašanja po končanem delu, posameznih vriskov, pesmi in požvižgovanja, glasu sove, tu pa tam pa celo prijetnih zvokov harmonike. Z delavci iz sosednjih delovišč se namenoma nismo srečevali. Svojo sosesčino smo evidentirali iz pogovorov, ki smo jih imeli ob točenju vode, katero smo si prinašali vsi iz enega izvirka tudi po več kilometrov daleč. Delovišče smo zapuščali samo ob nedeljah in še to ne redno vsak teden.

Z odhodom k vojakom aprila 1939 je prenehalo moje življenje v gozdu čeprav sem vihtel plenkačo še v tehničnem bataljonu belokranjskega vojnega področja in inženirijski brigadi. Ob odhodu iz JA novembra 1946 sem na vprašanje o želji za poklic v civilu odločno povedal "gozdarstvo".

V juniju 1947 sem izročil priporočilo mariborske gozdarske šole za pe tmesečno prakso skupaj s spričevalom pri GG Novo mesto. Sprejel me je pokoni ing. Kraut Igor. Ko si je ogledal spričevalo me je ogovoril: "Lepo je če ste si to res zaslužili". Od tistega dne dalje sem vodil gozdarski dnevnik, ki je izgledal takole:

Prehrana: Lahko živilska karta, 2 dcl olja, 3 kom polkilogramskih konzerv skuš in nekaj kg koruzne moke.

Delovno mesto: Gozdna uprava Poljane, revir Kunč, delovišče odd. 8, 9, 10 in 11. Delavci: 34 nemških vojnih ujetnikov, dva stražarja in pomočnik praktikant, pokojni Luzar Alojz iz Gaberja.

Naloga: Podreti in skrbno evidentirati čim več lovnih dreves. Izdelovati lubadarke sušice in lovna drevesa. Vsem podrtim drevesom izmeriti prsni premer in višino. Evidentirati dnevne storitve ter sestavljati ustrezna poročila.

Prevozno sredstvo: "Štefleten cug".

Odd. 9 in 10 sta imela številne sušice in lubadarke manj pa odd. 8 in 11. Vzrok tega je bila precejšnja zastopanost lubadarja vseh vrst na smreki in jelki. Kot sem slišal je bila zadnje leto pred koncem vojne zgrajena v odd. 10 partizanska bolnišnica. Njena streha je bila iz smrekove skorje, zaradi česar je bila številnemu stoječemu drevju v okolici olupljena skorja. To je bilo kot nalašč pravo leglo lubadarjev. Navodila za akcijo je dajal pokojni prof. ing. Šlander Jože. Vsa naročila je vpisoval v notes in ko je prišel na obhod je najprej preveril, če je vse izvršeno, nato pa znova vpisoval v notes. Po enem tednu mi je pošla hrana. Luzar, ki je prihajal iz vasi, je bolj založen. Ujetniki in stražarji so dobivali redne obroke hrane.

Trda mi je predla, ker sem bil začetnik v samostojnem civilnem povojnem življenju. Hrana je bila le na lahko živilsko karto, Kunč pa tako oddaljen. Hočeš, nočeš sem se obrnil na referentko za personalna vprašanja v Novem mestu in če se ne motim je bila to Mara Rupena-Osolnikova. Dala mi je za naslednje tri tedne nakazilo za 1 kg suhe slamine in za nekaj kilogramov koruzne moke za žgance.

Prve dni sva bivala z Luzarjem v drvarski baraki v odd. 10-pri Rdečem kamnu in imela ležišče na smrekovih vejah. Po srečanju z gozdarjem Šuštar Alojzem sva dobila tudi ključe od zasilne, nekoliko bolj urejene barake na Kunču. Na delo smo odhalali ob 6. uri in končali ob 14. uri. Bila je neznosna vročina. Lovna drevesa podrta zjutraj, so bila nekatere dneve že ob 12. uri vsa polna lubadarjev. Pri rednem opazovanju razvoja smo zabeležili razvoj od jajčeca do bube 29 dni, do hrošča 32 dni. Prioritete napada glede na lego, senco in sonce sploh nismo opazili. Napad je bil povsod izredno močan. Na robu gozda pri Rdečem kamnu je stala orjaška smreka prsnega premera okrog 70 cm, zelo nizko vejnata z močno debelim lubjem. Podrta je bila za lovno drevo. Napad lubadarja je bil tako obilen, da bi ob izdelavi bube in ličinke človek lahko z zajemalko zajemal.

V času akcije zatiranja lubadarja je nekaj časa sodeloval tudi naš direktor ing. Janez Penca, tedaj absolvent gozdarske fakultete. Bila sva pri istem delu, isti kuhinji in spalni sobi. Spomnim se, da je v sanjah neke noči lahko žvižgal melodijo neke pesmi, kar mi je ostalo kot spoštljiv spomin toplega počutja.

Prigode, ki smo jih doživljali niso bile prijetne. Pogosto smo našli okostnjake, nekatere še v obleki s kompletno italijansko bojno opremo. Na Kunču je bilo več človeških kosti in lobanj. Blizu Kunča so dozorevale hruške prijetnega okusa, ki so me privabljele. Nekega dne popoldne je v vrhu pripogibal veje medved, tako da me je vse minilo in vrnil sem se v barako. Iznenadili so me tudi divji prašiči. Klical sem srnjaka, prišlo pa je veliko število divjih prašičev in prikrajšana italijanska puška je imela precej mrzlice. Ko pa sem z njo odločno pomeril, je eden od prašičev le obležal. Meso smo zakopali v led v "Ledeni jami" blizu Kunča in imeli daljši čas gostijo.

V mesecu decembru 1947 smo čitali v Ljudski pravici poimensko pohvalo navedenih sodelavcev v akciji za zatiranje lubadarja v Kočevskem Rogu in kar smo še posebej toplo sprejeli je bilo to, da je akcija v celoti uspela.

Ob prihajanju na delo na Kunč sem si pridobil nepozabne prijatelje kot so pokojni gozdar Šuštar Alojz, pok. Turk Janez, pok. Jazbec, Murn Alojz, Šenica Alojz, Pureber Stane, Jerkov Lojze, Fink in še nekateri.

Zaradi dolge poti Novo mesto-Kunč, ki sem jo moral prehoditi peš, sem se oglašal pri znancih iz partizanov v Meniški vasi in tam tudi nočil. Ne gre mi iz spomina besedni spor med priletnim gospodarjem in njegovo ženo. Gospodar povzdigne glas in zavpije: "Molči, če ne ti vržem kapo v glavo"! In žena v isti sapi: "Jaz pa tebi pisker". Ozrl sem se in ugotovil, da žena pomiva težak petlitterski železni lonec. Sam pri sebi sem molče primerjal odraz enakopravnosti v besedah. V oborožitvi je bil mož v podrejenem položaju in nastalo je premirje brez nadaljnjih besed. Od tistega časa je včasih tudi v meni vzkipelo, da sem prijel za krajec klobuka, vendar mi spomin na tisti "Pisker" vedno prekriža nadaljnje dejanje.

Razvoj našega socialističnega gospodarstva je prinesel drugačne čase. Takrat nismo niti sanjali o tem, kar sedaj imamo. In kako je sedaj mladim malo pomembno, v kakšnih pogojih smo starejši opravljali povojno graditev in koliko smo zato žrtvovali.

Omenil sem, da smo delali 8 ur, ves prosti čas pa je ostal v gozdni samoti in izkoristili smo ga za nabiranje gozdnih sadežev. Na Komolcu, Topli rebri in Rdečem kamnu sva z ženo nabirala bezgovo seme in ga prinašala na Kunč. Prav tako tudi maline. Ni šlo za bogatenje, ampak le za skromno izboljšanje najosnovnejših življenjskih potreb.

Minilo je 18 let od nastopa moje prve povojne službe do časa, ko sem se prvič okopal v lastni kopalnici. Vsa leta sem bil zdrav in aktivno delaven, vendar hitreje ni šlo. To omenjam iz poznanja mlajših naprednjakov, ki jim pogosto zmanjka potrpljenja in vztrajnosti pri graditvi.

Taki so spomini, ki zajemajo tiste, ki so sodelovali pri obnavljanju in vzdrževanju zapuščine prednikov gozdarjev v naših gozdovih. Živim ostanejo spomini, preminulim pa tihi pokoj.

Jože Barič

xXx

Opomba urednika:

Ne morem si kaj, da ne bi naslovil na številne naše starejše gozdarje prošnje, da se s takimi in podobnimi spomini oglasijo v našem glasilu. Le zakaj bi šlo toliko zanimivih dogodkov v pozabo? Potrebno je le malo dobre volje, pobrskati po spominu in iz njega preliti na papir dogodek ali več, ki bi sicer utonil v pozabo. Za sodelovanje se vam v imenu bralcev že vnaprej lepo zahvaljujem.

OD 13 OBLIKUJEMO 6 OZ. 7 TOZD IN OZK

V programu o nadaljnjem uveljavljanju samoupravnih odnosov in za izboljšanje gospodarjenja v podjetju smo se obvezali, da ponovno proučimo našo organiziranost. Pred nami ni lahka naloga. Pa tudi ne tako težka, da je ne bi mogli rešiti. Posebno, če se bomo v akcijo z vso resnotjo vključili vsi delavci in kmetje. Komisija za organiziranost je na dveh sejah v maju in juniju letos obravnavala navedeno problematiko, izdelala analizo obstoječega stanja ter predlagala več variant nove organiziranosti.

Kateri so razlogi, da smo o tem ponovno spregovorili?

1. Dosedanje TOZD in obrati za kooperacijo niso v celoti zažive-
li.
2. Organizacijo smo izpeljali že pred izidom zakona o gozdovih,
ki nekatere zadeve, zlasti organiziranost obratov za koope-
racijo drugače obravnava.
3. Obrate za kooperacijo je treba tako organizirati, da bodo
v njih vključeni delavci, ki delajo v zasebnih gozdovih
in kmetje lastniki gozdov.
4. Ločeno knjigovodstvo, žiro računi, periodični in zaključni
račun po TOZD in obratih za kooperacijo.
5. Racionalnost poslovanja.
6. Združevanje TOZD in obratov za kooperacijo, kot pogoj za
ustanovitev ekonomsko neodvisnih TOZD in obratov za koope-
racijo.

Kot že rečeno je komisija na podlagi proučitve celotnega progra-
ma izdelala predlog nove organizacije v več variantah. Ena TOZD
in en obrat za kooperacijo in dva TOZD ter trije obrati za koo-
peracijo s tem, da je dopuščala še druge možne rešitve. V javni
razpravi, ki smo jo imenovali uvodna razprava, smo že oblikova-
li neka mnenja, zlasti o organiziranosti obratov za kooperaci-
jo. Delavci kmetje in SZDL, ki se je v to razpravo aktivno
vključila, so se odločili organizirati tri obrate za koopera-
cijo in sicer Novo mesto, Črnomelj in Trebnje. Torej bi prišlo
do združitve obratov za kooperacijo Novo mesto, Straža in Pod-
turn v en obrat za kooperacijo s sedežem v Novem mestu. Združi-
la naj bi se obrat za kooperacijo Črnomelj in Črmošnjice s se-
dežem v Črnomlju, TOZD Trebnje pa naj bi postal obrat za koope-
racijo. Temu obratu se naj bi priključili še kmetje in revirni
gozdarji tistega področja, ki spada pod grosupeljsko občino.

Struktura teh obratov bi bila naslednja:

Obrat	Površina	Št. kmetov	Št. delavcev	Blag.proizv.
Novo mesto	20.833	8.549	33	23.800
Črnomelj	19.390	4.000	27	14.000
Trebnje	12.057	3.035	31	13.160

Pri organiziranju TOZD pa je zadeva malo bolj zapletena. Kljub množici vprašanj se tudi tu oblikuje mnenje in sicer v smeri ustanovitve treh TOZD in sicer v Novem mestu, Črnomlju ter za roški predel. Po tem predlogu naj bi prišlo do združitve TOZD Črnomelj in Črmošnjice ter Straže s Podturnom. TOZD Novo mesto naj bi ostal v takem obsegu kot je sedaj z možno priključitvijo družbenih gozdov gospodarske enote Brezova reber in družbenih gozdov, ki spadajo pod občino Trebnje. TOZD Trebnje pa, kakor smo že rekli, se v celoti preimenuje v obrat za kooperacijo. Ostane odprto vprašanje TOZD Gradnje, ki naj bi se pridružil novomeškemu TOZD ali pa ostal samostojen. To bo pokazala še nadaljnja razprava.

Struktura TOZD po novi razdelitvi:

TOZD	Površina	Št. delavcev	Etat	Dohodek
Novo mesto	6.605 brez Brez.rebri	141 (brez Gra-denj)	18.550	20.990.000
Straža-Podturn	9.485	215	59.732	44.600.000
Črnomelj	10.658	174	31.671	24.400.000
Gradnje	-	15-27	-	5.500.000

O novi organiziranosti, ki jo navajam v tem kratkem sestavku, je razpravljajal tudi svet ZK in v načelu soglašal z omenjeno organizacijo.

F. M.

XXx

NEKAJ MISLI O POGOZDOVANJU KMETIJSKIH POVRŠIN

Na novomeškem gozdnogospodarskem območju imamo še zelo veliko površin za pogozdovanje. Zlasti že dolgo čakajo na spremembo v intenzivnejše kulture belokranjski steljniki. So pa tudi področja, kjer steljnikov in večjih kompleksov grmišč, zaraščenih pašnikov in košenic primernih za pogozditev praktično ni več. Predvsem to velja za TOZD "Gozdarstvo" Podturn, pa tudi nekatere predele s katerimi upravljajo ostali TOZD.

Kljub temu pa se tu v zasebnem sektorju vsako leto pogozdijo številne manjše rastresene kmetijske površine. Marljivih, za delo sposobnih rok je na deželi čedalje manj. Število glav živine pada in kmetje opuščajo košnjo na travnikih in košenicah. Te potem zaraste najprej grmovje (leska), kasneje pa pionirske in druge drevesne vrste (breza, trepetlika, gaber itd.). Take, zaradi slabe kvalitetne zasnove neperspektivne "gozdne" površine potem dobimo v roke gozdarji, napravimo pripravo tal in posadimo ponavadi smreko.

V kolikor gre za težko dostopne odročne površine nič hudega. Kdo bi se tudi mučil s koso po grivah, ko pa sedaj že vsi kosijo s kosilnicami. Ponavadi pa gre za površine v bližini naselij in vinogradov. Ne redko se zgodi, da pride na upravo kakšen kmet in pove: "Te in te površine ne bom več kosil. Pogozdite!" Pri tem pa ga ne zanima dosti, če ne bo s tem prizadejal svojega mejaša. Tako se kmetijske površine okoli naselij ožijo in marsikatera, do tedaj bolj intenzivna kultura je izgubljena za vedno. Ravno o takih pogozdovanjih pa bi rad spregovoril v naslednjih vrsticah.

Morda bo koga začudilo, da to iznašam ravno jaz kot gozdar. Saj bi po mnenju nekaterih ravno gozdarji moraliti biti za to, da se pogozdi čim več. Menim, da pogozdovanje za vsako ceno ni umestno. Potegniti bi morali končno že enkrat črto med gozdovi in kmetijskimi površinami.

Zavedati se moramo, da smo gozdarji tudi oblikovalci krajine in, da imajo naši posegi v naravo, zlasti pa še pogozdovanje dolgoročne posledice. Koliko truda so vložili naši predniki v to, da so tekom stoletij iztrgali gozdu te svoje kmetijske površine. Sedaj pa naj bi jih v nekaj letih pogozdili? Kaj pa če se bo kmetijska politika spremenila? Ljudi je čedalje več na svetu, potreba po hrani pa bo čedalje večja.

Vsakokrat, ko se peljem po roški cesti, se mi pogled zaustavi na Cerovcu pod seboj. Kako prijetno na oko delujejo zelene košenice in vinogradi razporejeni okoli bele cerkvice na vrhu griča. V podnožju pa temni gozdovi jelke in smreke. Nekaj bi manjkalo v pogledu na to tipično dolenjsko pokrajino, če ne bi bilo teh kmetijskih kultur. Ravno tu pa imamo več primerov,

ko se košenice opuščajo. Grmovje raste že čisto tik prvih vinogradov. Ko bo zrastle drevje, bodo pogoji za uspevanje vinske trte najbrž precej slabši. Na Cerovcu na vsak način ne moremo več pogozdovati, čeprav bi nekateri lastniki to želeli. Škoda je, da ni z zakonom predpisano, da mora vsak lastnik kmetijskega zemljišča skrbeti, da se te površine kot take tudi ohranijo. Torej, da mora lastnik košenice tudi čistiti.

Podoben primer imamo tudi na Podstenicah in Pogorelcu. Ko je nekaj lepe travnike pričelo zaraščati leščevje je dotedanji lastnik KZ Dol. Toplice te površine v odd. 109 in 108 a in b ter 101, 102 in 103 oddala nam. Obrobne površine smo že pogozdili. Naprej pa ne mislimo več iti. Travnate površine so potrebne našim voznikom ter družinam delavcev, ki tam prebivajo. Ti prebivalci imajo namreč konje, krave, nekateri tudi drobnico. Vsak dan čitamo o splošnem ljudskem odporu v primeru okupacije. Verjetno bi taki odmaknjeni kmetijski predeli sredi gozdov takrat prišli zelo prav. V tem primeru je bilo lahko ukrepati, ker imamo škarje in platno sami. V letošnjem planu smo prvič predvideli tudi posek grmišč (čiščenje košenic) brez pogozdovanja. Zaenkrat naj bi očistili 9 ha. Tako bomo preprečili, da bi se naše stavbe znašle sredi grmišč, kar bi nujno vodilo k opustitvi naselja. Takih opuščanih naselij pa je po kočevskem že preveč.

Naj na koncu še enkrat podčrtam to, kar je bila moja osnovna misel. Ne pogozdovati na račun kmetijskih površin, čeprav trenutna situacija v kmetijstvu ni ugodna. To bi bila kratkovidna politika. Gozdarji imamo še veliko slabih degradiranih gozdov pa tudi prezrelih sestojev, kjer vrednostni prirastek pada, podmladka pa ni. Težišče dela naj bo pri pogozdovanju torej v takih sestojih.

Slavko Klančičar, dipl. ing.

xXx

SAMOUPRAVNI SPORAZUM O DELITVI DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV SPREJET

Pred kratkim je predstavnik TOZD in skupnih služb gozdnega gospodarstva Novo mesto, tov. Dragišič Milan, podpisal v Ljubljani nov samoupravni sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke v gozdarstvu. S tem sporazumom se določajo razmerja v delitvi družbenega proizvoda v skladu z določili družbenega plana SR Slovenije in resolucije o družbeno-ekonomski politiki in razvoju v SRS Sloveniji, osnove in merila delitve sredstev za osebne dohodke, vrednost in merila za izplačila, ki bremenijo osebne dohodke in poslovne stroške, osnove in merila za delitev in uporabo sredstev skupne porabe ter obveznosti in odgovornosti udeležencev sporazuma.

Omenjeni sporazum zelo natančno ureja dohodkovne in delitvene odnose, tako, da je že marsikatero določilo neposredno uporabno za naš lastni samoupravni sporazum.

Slovenski gozdarji smo torej sprejeli sporazum, ki nas obvezuje, da temu prilagodimo lastna določila in vsi skupaj štartamo z enotnih ali vsaj približno enotnih izhodišč. Menim, da je prav ta sporazum dal možnosti in celo obveznosti, da po enotni metodi ovrednotimo delovna mesta, ki so za nas značilna. Vsa delovna mesta v gozdarstvu so razporejena v IX. glavnih skupin. Prvo skupino sestavljajo pomožni delavci, drugo cestarji, tretjo gozdarji-sekači in gojitelji, četrto šoferji žerjavisti, peto traktoristi, šesto gozdarski delovodje, sedmo revirni gozdarji, osmo referenti in deveto vodje TOZD in služb. Znotraj teh značilnih delovnih mest je treba vključiti še ostala delovna mesta, ki so navedena v poslovníku. Med temi delovnimi mesti so določena razmerja in sicer, če ima prva skupina indeks 100, potem pripada II. skupini indeks 143, tretji 223, četrti 246, peti 249, šesti 275, sedmi 312, osmi 380 in deveti 435. Tem razmerjem bo treba seveda prilagoditi tudi naše osnove. To pa verjetno ne bo tako lahko, ker so naša razmerja precej drugačna, saj znaša razmerje med prvo in deveto skupino 1 : 3,8, po sporazumu pa naj bi znašala 1 : 4,3. Še večje je odstopanje med delovnimi mesti prve in druge skupine, saj so cestarji in pomožni delavci trenutno na enaki osnovi, sporazum pa določa razmerje 1 : 1,43. V sporazumu je tudi tabela vrednotenja značilnih delovnih mest, ki jo lahko TOZD uporabijo za analitično oceno delovnih mest, v kolikor za to nimajo izdelane lastne metodologije. V sporazumu so tudi določila za izračun najnižjega in najvišjega osebnega dohodka.

Določila za izplačila, ki bremenijo osebne dohodke, so enaka prejšnjemu sporazumu in tudi naš sporazum, je s tem usklajen. Ostanejo samo odprta vprašanja terenskih dodatkov. Višina TD

je namreč odvisna od stroškov prehrane in prevozov, ki jih ima delavec, ko prebiva in dela na terenu. Razčistiti pa je še treba dodatek na stalnost. Le tega naj bi prejel delavec, ki dela vse možne delovne dni v mesecu, sicer pa do tega ne bi bil upravičen.

Določeni so tudi ukrepi zoper kršitev sporazuma. Med ukrepe se šteje opomin, javen opomin ter spor pred sodiščem združenega dela.

F. M.

xXx

ANALIZA PORABE GORIVA

Gorivo je pri stroških motornih žag največja postavka. Za leto 1974 je znašal strošek goriva za motorne žage na TOZD "Gozdarstvo" Podturn 82.950,00 din ali 53 % od celotnih stroškov motornih žag.

Ti podatki so bili vodilo za podrobnejšo analizo o porabi goriva na izdelan m3 lesa. Res je, da z analizo vsled pomanjkljivih podatkov nismo mogli ugotoviti porabe po drevesnih vrstah in sortimentih, s čimer bi bila le-ta še bolj popolna. Torej iz obstoječih podatkov smo dobili porabo goriva na en m3 poprečno za iglavce in listavce po posameznih delovnih skupinah. Ugotovljena so velika odstopanja in sicer boljši delavci z manjšo porabo in slabši delavci z večjo porabo. Ta odnos je bil kar 1 : 3,7.

Iz priložene tabele je razvidno, da je bilo 73 % ali 26615 m3 lesa izdelanega s porabo 0,31 litra/m3, 22 % ali 7915 m3 izdelanega lesa s porabo 0,49 litra/m3 in 5 % ali 1726 m3 izdelanega lesa s porabo 0,78 l/m3.

Ugotovili smo, da je 24 delavcev ali 67 % imelo povprečno porabo 0,31 litra/m3, 10 delavcev ali 28 % je imelo povprečno porabo 0,49 litra/m3 in 2 delavca ali 6 % sta imela porabo 0,78 lit/m3.

Podatke smo razpravljali na sestanku kolektiva TOZD. Iz razprave je sledilo priporočilo DS TOZD, da sprejme normativ o največji dovoljeni porabi goriva, ki ga bo TOZD še priznal pri sečnji in izdelavi. Prekoračitev določenega normativa pa bo šla v breme delavca, če bo to porabo presegel.

Zap. št.	Izdel. količ. m3	Poraba goriva l	Poraba na m3	Izdel. količ. m3	Poraba goriva na m3	% izdelave	% štev. delavcev	
1	2600	560	0,21			7		
2	6137	1635	0,26			17		
3	1624	460	0,28			4		
4	4094	1260	0,31			11		
5	9324	3315	0,35			26		
6	2836	1105	0,39	26615	0,31	8	73	67
7	1788	740	0,41			5		
8	3551	1700	0,48			9		
9	1806	1020	0,56			6		
10	750	440	0,58	7915	0,49	2	22	27
11	1726	1350	0,78	1726	0,78	5	5	6
Sk.	36236	13585	0,37	36236	0,37	100	100	100

Jože Lukšič

xXx

BENIFICIRANA ZAVAROVALNA DOBA SEKAČEM IN ŠOFERJEM

Potrjen je družbeni dogovor o priznanju benificirane zavarovalne dobe za gozdne delavce-sekače in šoferje. Razgovori o benificirani zavarovalni dobi so dolgo potekali. Podpisniki tega dogovora so namreč hoteli razčistiti vse vzroke, ki vplivajo na delavčevo zdravstveno stanje. Torej samo posebno težko in za zdravje škodljivo delo je lahko vzrok za skrajšano delovno dobo. Na podlagi posebne analize so ugotovili, da so bili za delovno mesto sekača in šoferja izkoriščeni vsi splošni pogoji in posebni varstveni ukrepi, ki jih določajo predpisi ter drugi ukrepi, s katerimi je mogoče odpraviti ali zmanjšati škodljive vplive, ki delujejo na zdravstveno stanje in delovno zmožnost delavca.

Določanje benificirane zavarovalne dobe je le sredstvo za ohranitev zdravstven e in delovne zmožnosti delavca, ki dela na takem delovnem mestu, kjer ni mogoče odpraviti škodljivih vplivov. Zato na takih delovnih mestih ni mogoče uvesti nadurnega dela. Delovna organizacija je dolžna na takih delovnih mestih skrbeti za spremembo dela, menjavo motorne žage z ročnim delom itd., če je le mogoče pa mora podjetje izboljšati organizacijo dela, skrajšati delovni čas, uvajati tedensko, mesečno ali letno rekreacijo, občasno premeščati delavce in poskrbeti za druge varstvene ukrepe.

Benificirana doba velja za sekače v izkoriščanju gozdov. Torej ne za druga delovna mesta v gozdu. Pogoj pa je, da delavec pri delu uporablja motorno žago, ročno žago in sekiro ter, da prebije na takih mestih najmanj 80 % vsega dejanskega delovnega časa v posameznem koledarskem letu. Pogoj pa je še, da delavec pri takem delu redno dela z motorno žago. V takem primeru se šteje zavarovalna doba s povečanjem 12 mesecev dela za 15 mesecev zavarovanja.

Tudi za šoferje so določeni pogoji in sicer, da je delovno mesto voznikov tovornjakov z nosilnostjo 5 ali več ton. Pridejo pa v poštev vozniki tistih delovnih organizacij, ki so registrirane za javni prevoz. Voznikom se prizna za 12 mesecev dela 14 mesecev zavarovanja.

Zavarovalna doba s povečanjem se šteje od 1. januarja 1960 leta dalje. Za pridobitev pravice do benificirane dobe ima delavec, ki je v letih 1960 do podpisa sporazuma delal na takih delovnih mestih najmanj pet oziroma tri leta. Benificirano delovno dobo bodo lahko uveljavili tudi upokoјenci - gozdni delavci - sekači.

Upravičenost do zavarovalne dobe s povečanjem bo ugotavljala posebna komisija, ki jo sestavljajo predstavniki delovne organizacije, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter delovni in špektor pristojne občine. Za vsakega delavca bo treba napisati posebni evidenčni karton. Na podlagi temeljite proučitve bo komisija izdala posebno potrdilo.

Podrobnosti o tem so objavljene v prilogi delavske enotnosti z dne 24. julija 1975.

F. M.

VSE SE OPRAVI, ČE SO LE LJUDJE ZA TO

Zimsko jutro je in iz nizkih oblakov gosto prši. Pred vrati uprave pod streho stojijo delavci in žalostno gledajo v sivo nebo. Zoprno vreme - najbrž bomo imeli spet "deževnega".

Komaj se vsedem za pisalno mizo, že vstopi vodja drevesnice in skladišča v eni osebi tov. Lojze. Z obraza mu berem, da je spet nekaj narobe.

"Na, zdaj pa imamo", reče namesto jutranjega pozdrava.

Takoj se spomnim, da čaka že od včeraj od enih popoldan na železniški postaji v Straži 6 ton umetnega gnojila. Vagon je treba takoj izprazniti, drugače bo treba plačati stojnino.

"Nimamo ne desk, ki bi jih postavili kot stranice, niti ponjave, s katero bi pokrili gnojilo. Na tovarnjakih je sneg, dež se pa kar dobro ponuja", nadaljuje moj sogovornik v sebi svojstvenem stilu, kadar se kaj zakomplicira.

Hitro zavrtim telefon in pokličem "Gorjance" v Straži. Čez nekaj trenutkov je proti pričakovanju zadeva okoli prevoza urejena. Imajo ravno pravi pokriti kamion. Plačilo bo na uro.

"Kdo bo pa naložil", nadaljuje tov. Loze z dialogom.

"Saj je pred vrati polno cestarjev in gojiteljev", odvrnem.

"Prav, vzal jih bom kar osem, za cel kombi, da bo prej".

Toda kmalu je nazaj in odkimava z glavo: "Nihče noče iti. Dva boli hrbet, druge kaj drugega, vsi se pa izgovarjajo, da nimajo dežnih plaščev s seboj. Kar razbežali so se, ko sem povedal za kaj gre".

"Spet bo potrebno pregovarjanje in ostra beseda", si mislim. Zoprna zadeva.

Še predno pa vstanem vstopita traktorist Tone in šofer Jože.

"Če vam je prav, bi midva šla po gnojilo" se ponudita.

"Samo cel šiht namesto deževnega nama dajte".

Kako, da ne bi bil za to.

"Pa še koga vzemita s seboj, da bo prej" sili Lojze.

"Čemu pa? Prava malenkost teh 120 vreč! Ko sva bila še na špediciji pri "Gorjancih" sva jih včasih preložila še več. In to zastonj. Pa tudi Vinkota ne rabiva, saj znava oba voziti kombi in se lahko sama zapeljeva v Stražo".

Naj kar na kratko zaključim: ob osmi uri je bilo vse gnojilo že v Podturnu in Lojze je zadovoljen zaklenil skladišče.

Sam pa sem pri sebi dejal: "Vse se opravi, če so le ljudje za to. Še sreča, da res nisem tistih osem na silo spravil po gnojilo".

Slavko Klančičar, dipl. ing.

xXx

STROKOVNO POTOVANJE PO SEVERNI ITALIJI

Jugoslovanski kmetijsko gozdarski center, ki ima sedež v Beogradu, je meseca junija organiziral študijsko potovanje v Italijo s temo gojenje topole in iglavcev hitre rasti. Z udeleženci so bile zastopane vse republike, iz Slovenije pa sem bil sam. Zame je bilo potovanje še posebno vabljivo, ker sem se podobnega potovanja pravtako v organizaciji "Centra" udeležil že pred 10. leti in sem z zanimanjem pričakoval, kakšne so spremembe v sestojih, ki smo jih nameravali ponovno ogledati.

Skupini sem se priključil 21. junija t.l. v Izoli, kjer smo prenočili. Naslednjega dne smo se ves dan vozili z avtobusom preko Trsta in Milana do Torina, kjer smo trikrat prenočili. Za slabi dve uri smo obstali le v Milanu, toliko da smo si od zunaj in znotraj ogledali čudovito katedralo "Duomo", ki preseneti po velikosti, bogati fasadi, čudovitih reliefih na vratih in znanih slikarskih umetninah na steklu gotskih oken. Stopili smo še do znamenite milanske opere "Scala", ki od zunaj ni videti posebno imenitna, je pa znana po odlični akustiki in najboljših pevcih.

V mraku smo se pripeljali v Torino. Prvi vtis, ki smo ga dobili, ni bil najboljši. Zdel se nam je precej nasmeten, stare stavbe pa zanemarjene. Zidovi so bili še polni sledov volitev, ki so jih nedavno opravili v Italiji. Parole različnih barv,

pisane z velikimi čopiči zidovom niso bile v okras. Nastanili smo se v hotelu, ki nas ni navdušil z urejenostjo in udobjem, toda mislim, da je bil v skladu s ceno. Potovalna agencija, ki nam je organizirala prevoz in prenočevanje je pač štedila.

Drugo jutro se je začel strokovni program. Peljali smo se v smeri proti Novari in Lago Maggiore. Na ravnini ob Padu pridelujejo riž, koruzo in pšenico. Po riževih poljih, ki jih je v Italiji 180.000 ha so razpeljani namakalni kanali. Delo na namakanih poljih pa je danes mnogo lažje kot nekdanje, ker je vse mehanizirano. V Italiji porabijo le polovico pridelka riža, drugo polovico pa izvozijo. Kot je znano je bila Italija še po prvi svetovni vojni uvoznica žit. Z intenzivnim kmetovanjem, s selekcijo in vzgojo visokorodnih žit pa je ne samo pokrila svoje potrebe, ampak ima celo viške. Ob uspehih, ki jih imajo Italijani v kmetijstvu, postajajo verjetni tudi njihovi načrti za proizvodnjo lesa. Želijo se tudi v tem pogledu čimbolj osamosvojiti. Zastopnik ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo, ki nas je spremljal, je nazorno pokazal na težave v preskrbi z lesom, ko nam je povedal, da Italija dnevno izda za uvoz lesa 3 milijarde lir (78 milijonov N din). Ker je Jugoslavija (pa tudi naše podjetje) pri tem uvozu močno udeležena nas njihova prizadevanja za večjo proizvodnjo lesa seveda še posebej zanimajo. Ob tem kar smo videli v naslednjih dneh smo se prepričali, da mislijo resno, kot so to že dokazali v kmetijstvu.

Polja ob Padu so popestrena z mnogimi plantažami topole različne starosti v obliki majhnih sestojev od pol do 1 ha, v manjših šopih in drevoredih ob poteh in kanalih. Vendar tla za topolo niso najboljše, ker so težka in glinasta in tudi padavin je v predelu Torina le okrog 800 mm letno. Manj je nasadov zelenega bora.

Naš cilj je bil 60 hektarski nasad v občini Comignano na področju, kamor že sega vpliv jezera Lago Maggiore s 1330 mm padavin na leto, ki so tudi ugodno razporejene (pozimi 205 mm, 425 mm spomladi, 325 mm poleti in 378 mm jeseni). Temperature značilne za padsko nižino so nekoliko omiljene zaradi bližine velikega jezera. Zemljišče leži na nadmorski višini 270 do 310 m, podlaga so morenski nanosi, tla pa peščena. Nasad je osnovan deloma na opuščenih kmetijskih zemljiščih, ki so dajala malo pridelka in na slabih panjevskih gozdovih doba in kostanja, breze, trepetlike in robinije s posameznimi šopi bora (*pinus rigida* in *silvestris*). Ta gozd je dajal malo prirastka in še to 95 % drv za kurjavo. Lastniki so se odločili za pogozditev zaradi nizkih donosov kmetijskih kultur in na priporočila drž. gozd. organov in nacionalnega lesnega inštituta Giacomo Piccavolo iz Torina.

Pred saditvijo so nizki gozd izkrčili in odstranili vse korenine. Glede na nagnjenost terena so jame za sadike kopali ročno ali strojno. Dohodki posekanega lesa so pokrili 70 % stroškov krčenja. Prvo pogozdovanje na 4 ha z 20 - 30 cm velikimi sadikami je bilo le delno uspešno, ker so se sadike zadušile v plevelu in zaradi suše, kasneje pa so sadili sadike od 50 -

120 cm visoke. Uspeh pogozdovanja je bil 97 % celo v letih 1961 in 1962, ko je bila izredna suša, ko ni bilo dežja od začetka junija do začetka oktobra. Po njihovem mnenju je k temu uspehu pripomoglo 3 do 4 kratno brananje na leto v prvih petih letih. Poizkusili so tudi zeleno gnojenje z lupino. S čiščenjem so odstranjevali praprot, trave (monilia) in poganjke iz panja. Sadili so zeleni bor, japonski macesen, duglazijo in v manjši meri cipreso (*Chamecyp. laws.*), himalajski bor (*pinus excelsa*) in hibrid p. *strobilus* x p. *excelsa*.

Zeleni duglaziji so se v prvih letih sušili vršni poganjki in kazali so se znaki kloroze. Na nesrečo so (kot so ugotovili kasneje) take sadike nadomestili z zelenim borom. Toda sadike duglazije, ki so ostale so odslej naprej lepo zelenile in rasle, da so tako glede višine kot premera dosegle zeleni bor. (Spomnimo se na enake lastne izkušnje z duglazijo na našem področju, npr. v Črmošnjicah!).

Japonski macesen je na svežih tleh prekašal zeleni bor in je v 7. letu dosegel višino 9 - 10 m in 15 - 20 cm premera v prsni višini. Na slabših tleh je bolje uspeval zeleni bor.

S poizkusi iščejo primerno razdaljo med sadikami. Najprej so sadili na 3 x 2 m in 3,50 x 2 m, po letu 1961 pa v razdalji 4 x 2 m in 4 x 2,50 m. Ne vedo še zagotovo, katera razdalja bo dala najboljše rezultate, vendar kaže, da je za zeleni bor ali za mešani nasad zelenega bora in duglazije primerna razdalja 4 x 2,50 m, dočim je za zeleni bor z japonskim macesnom primernejša razdalja na 4 x 3 m.

Z boleznimi in insekti do sedaj ni bilo težav. Zmeren napad *Pissodes* sp. in *Evetria* sp. so zatrli z uporabo DDT-ja. Posamično se pojavlja *Phytophthora*. Bolezni mehurkeve (*Cronatium ribicola*) ni, kar pripisujejo dejstvu, da ni ribeza.

Redčenje v nasadih z velikim razmakom je enostavnejše, kot pri gostih nasadih. Za redčenje v nasadu, ki je bil osnovan leta 1957 smo dobili sledeče podatke:

Površina:	2,30 ha	
Razdalja:	3 m x 2 m	
Število sadik:	3.600	
1. redčenje: pozimi 1970		
število posekanih dreves	550 kom/ha	
m ³	30 m ³ /ha	
2. redčenje pozimi 1975		
število posekanih dreves	350 kom/ha	
m ³ (do 7 cm premera)	35 m ³ /ha	
Skupno število posekanih dreves	900 kom/ha	
Število stoječih dreves	650 kom/ha	
m ³	65 m ³ /ha	
Poprečni prirastek v 15. letu	ca	10 m ³ /ha

Kljub razmeroma (za naše pojme) redki sadnji 1650 sadik/ha so torej ob redčenju po 15 letih posekali kar 58 % dreves. Povprečna razdalja med stoječimi drevesi pa znaša okrog 4 m. Prihodnje redčenje bodo opravili spet čez pet let. Načrtujejo obhodnjo 30 - 32 let. Ob koncu obhodnje naj bi bilo še 500 dreves/ha. Računajo, da je nasad ekonomičen, če je poprečni letni prirastek vsaj 10 m³/ha. Krošnje dreves so seveda dobro razvite in obetajo še vnaprej velik prirastek. Spodnje še zelene vence vej klestijo, da bi dobili čista debla. Veje klestijo do 5 m visoko (višje kleščanje je predrago). Pozno obrezovanje že suhih vej bi imelo za posledico izpadajoče grče. Tla pod zelenim borom so bogato nastlana z iglicami. Ker smo opazili, da so iglice ponekod pobrane so nam pojasnili, da to sicer za tla ni najboljša, da pa jih oddajajo vrtnarjem, ker se to gospodarsko izplača. Toda grabljenje iglic je le bolj izjemen pojav. Prodajajo tudi storže za okras, kar pa zaradi stroškov nabiranja ne prinaša dobička.

Osnovanje 1 ha nasada gostote 4 m x 2 m (1250 sadik/ha) jih stane cca 1 milijon lir, pričakujejo pa končni donos 8 - 11 milijonov lir. Od tega je treba odšteti še stroške vzdrževanja. Ob koncu obhodnje naj bi napadlo cca 20 % hlodovine in 80 % lesa za celulozo po poprečni ceni 30.000 lir. Že v tej starosti (16 let) so nekateri bori debeli 32 cm v prsni višini. Pri stroških osnovanja sodeluje pod posebnimi pogoji tudi država, ki prispeva do 60 %.

Ogledali smo si še dva nasada zelenega bora. Pri obeh smo se srečali tudi z lastnikoma, ki sta s ponosom sprejela pohvalo gozdarja, ker sta pristala na pogozdovanje. S prepričevanjem pridobijo lastnike, da zasajajo z drevjem slaba kmetijska zemljišča. Na vlažnih zemljiščih sadijo sadike na greben, ker imajo izkušnje, da jih napade Phytophthora, če rastejo v vodi.

Pri gostoti 4 m x 2 m je dosežen sklep krošenj v 6 - 8 letih. Pri kleščanju 4 vencev zelenih vej dosegaajo učinek 30 - 35 dreves na uro. Saditev v ravnih vrstah in točnih razmakih jim omogoča kasneje tudi precej šablonsko redčenje n.pr. vsako drugo drevo, če gre za nasad ene drevesne vrste. Iz strahu pred požarom se držijo določenega reda tudi pri pospravi okleščenih vej. Veje zložijo na kupe v vsako tretjo vrsto tako, da sta dve vrsti čisti.

Pomislek o pogozdovanju sicer slabšega kmetijskega zemljišča zavračajo z ugotovitvijo, da bo to po končani obhodnji zaradi obogatitve z iglicami še boljše in da ga lahko zopet namenijo za kmetijsko proizvodnjo.

Kot je znano so visoki prirastki v topolovih plantažah doseženi prav po zaslugi genetskih raziskav, ki so omogočile najti in vzgojiti posamezne klone z najboljšimi rastnimi sposobnostmi. Pri iglavcih je bilo doslej v tem pogledu še malo storjenega.

Toda institut v Torinu raziskuje in dela poizkuse tudi v tej smeri. V naravi so opazili (npr. v parkih) da prihaja do križanja med *P. strobus* in *P. excelsa*. Seme nastalo s križanjem teh dveh vrst daje hibrid, ki ima korenine mnogo bolj prilagajene težkim in apnenim tlem, prirastek pa vsaj v prvih letih mnogo večji kot *P. strobus* ali *P. excelsa*.

Našli so tudi hibride *P. excelsa* x *P. ayacahnite* imenovane *P. holfordiana*. (Hibrid *P. strobus* x *P. excelsa* imenovan *P. schwerinii*).

D drugega dne smo obiskali nacionalni institut za gozdno drevje Giacomo Piccarolo, ki dela v sklopu tovarne celuloze in papirja Cartiere Burgo, ki je imenovan po senatorju Burgi in ustanovljen leta 1927. Takrat so načrtno začeli saditi topole, da bi odpravili pomanjkanje lesa za celulozo. Z uvajanjem topole so se pojavile razne bolezni. Tako npr. je bila ena od nalog instituta vzgojiti topole, ki bi bile odporne proti spomladanskemu odpadanju listja. Prostor za topolo so dobili zlasti na nekoliko višje ležečih kmetijskih zemljiščih potem, ko so z naprednim pridelovanjem žit in krompirja povečali hektarske donose v nižinah.

Institut je kasneje razširil svojo dejavnost na naslednja področja:

- raziskovanje dreves hitre rasti,
- ekologija
- urejanje gozdov
- raziskava tal

Raziskujejo zemljišča in sestoje (na 2000 parcelah v različnih razmerah), možnosti gnojenja, kartirajo tla in vegetacijo, ugotavljajo proizvodno sposobnost tal in izdelujejo karte možnih kultur z ozirom na lastnosti tal. Bavijo pa se tudi z inventarizacijo gozdov.

Dobili smo vtis, da je institut zelo tesno povezan s prakso tako v pogledu pospeševanja intenzivnih nasadov kakor tudi s poizkusi in raziskavami. Ob ogledu institutove drevesnice, ki sicer ni velika in tudi sicer ne naredi posebnega vtisa, smo opazili, da za zatiranje plevela med zasejanimi vrsticami ne uporabljajo samo kemikalij, temveč tudi razpadlo topolovo lubje, ki ga dobijo v tovarni celuloze in služi obenem kot gnojilo. Praviijo, da je tako biološko gnojenje toliko bolj zanimivo, kolikor dražja so umetna gnojila. Izdelan je postopek, po katerem v 10 - 12 mesecih iz lubja nastane humus brez uporabe kemikalij. V tovarni celuloze v Mantovi je takih odpadkov kar 200.000 t na leto. Na institutu so nam povedali, da so se za ta postopek zanimali pri njih tudi zastopniki tovarne celuloze Djuro Salaj iz Krškega.

Institut raziskuje v sodelovanju z IUFRO vse bore, ki imajo po 5 iglic v šopu. Nekatere raziskave financirata industrija in država. Raziskave v zvezi z bukviijo financira npr. država s 70 % in industrija s 30 %.

Velik del programa instituta v Torinu predstavlja selekcija in izboljšava tujih in domačih vrst iglavcev za vzgojo v nasadih hitre rasti. Program vsebuje uvajanje novih vrst in poizkuse z njimi ter izboljševanje vrst, ki so že razširjene. V severni Italiji sta to predvsem dva iglavca in sicer zeleni bor in duglazija. Dočim so raziskave duglaziije še v začetni fazi pa so glede zelenega bora že dlje in jih ločijo na dve področji in sicer prvič na izboljšanje čiste vrste s študijem potomstva borov iz Severne Amerike in borov, ki so bili posajeni v parkih in vrtovih v preteklih sto letih in drugič na izboljšanje s pomočjo hibridizacije. V zvezi s tem ugotavljajo nahajališča in značilnosti obstoječih hibrid, raziskujejo naravno hibridizacijo med različnimi vrstami, razmerja med morfološkimi značilnostmi in njihovimi ravnimi in tehnološkimi lastnostmi ter iščejo načine, kako bi na veliko proizvajali hibride, ki bodo zanimivi za lesno proizvodnjo. Izkoriščujoč veliko sposobnost križanja med *P. strobus* in *P. excelsa* osnavljajo semenske plantaže za množično proizvodnjo hibridnega semena.

Nedaleč od instituta so nam pokazali nasad *P. strobus* x *P. excelsa* za proizvodnjo hibridnega semena in poizkusni nasad duglaziije osnovan leta 1970 in sicer 2 provenijenci iz Italije in 22 iz Amerike. Sedaj natančno spremljajo podatke o razvoju. Doslej so ugotovili, da se sadike iz večjih nadmorskih višin razvijajo prva leta počasneje, toda ne trpijo pozeb, dočim sadike iz obalnega področja rastejo hitreje toda rade pozebejo.

Popoldne so nam pokazali, kako z nasadom zelenega bora zavarujejo vodno zajetje za Torinski vodovod. Na tem področju ne gnojijo in ne uporabljajo herbicidov. Pred zelenim borom so imeli že tri turnuse topole po 10 let, zaradi česar so se tla močno izčrpala. To je bil razlog, da so topolo zamenjali z zelenim borom. Sadili so v razdalji 4 m x 3 m oz. 830 sadik na ha.

V provinci Asti smo si na gričevnatem področju ogledali dva nasada. V tej pokrajini je bilo nekda 40.000 ha vinogradov, sedaj pa jih je le še 30.000 ha. Na severnih ekspozicijah sedaj zasajajo gozdno drevje, največ zeleni bor. Padavin je tu znatno manj kot v bližini L. Maggiora, le okrog 800 mm. Mlajši nasad zelenega bora na 1,5 ha star 3 leta raste skupaj s krompirjem. Starejši nasad je bil osnovan leta 1959 z zelenim borom (70 %), macesnom (25 %) in duglaziijo (5 %). Letos januarja so prvič redčili. Pri tem so se odločili, da posekajo ves macesen (razen nekaj izjem) kar je dalo 60 m³/ha.

Po redčenju je ostalo še 550 dreves/ha in 150 m³/ha. Poprečni prirastek v 16. letih se suče od 7 - 10 m³/ha glede na bolj ali manj vlažno rastišče. Tekoči letni prirastek sedaj je cca 17 m³. Za posekan les so dobili v gozdu 33.000 din/m³. Ker je bila kot glavna drevesna vrsta že ob osnovanju nasada zemišljen zeleni bor in macesen le kot začasno polnilo so ob redčenju odstranili skoro ves macesen. Toda sedaj ugotavljajo, da so naredili napako, ker posamezni macesni, ki so ostali v prirastu prekašajo zeleni bor.

Tretji dan smo se na poti od Torina proti Firenzam ustavili v poizkusnem institutu za vzgojo topole v Casale Monferato. Tudi ta je povezan z industrijo papirja in celuloze. Ustanovljen je bil leta 1937 in njegove prve naloge so bile namenjene borbi proti boleznim topole in vzgoji sadik, ki so proti boleznim odporne. Pomembno delo zato v okviru instituta opravlja sekcija za genetiko.

Da bi si lahko ogledali številne poizkusne ploskve so nas naložili kar na traktorje. V drevesnicah sejejo seme nastalo z umetnim ali prirodnim opraševanjem, in tako vzgajajo nove klonove, ki jih gojijo na poizkusnih ploskvah do 10 let. V tem času primerjajo njihovo odpornost proti posameznim boleznim in insektom. Obnesli so se euroamerikanski kloni, najsigurnejši med njimi je klon 214. Tla pod topoli so prva leta obdelana. Prirastki so zelo bujni, tako npr. je imel eno leto star nasad 8 - 10 cm prsnega premera. Proti pegavosti topolovega listja (*Marssonina brunnea*), ki povzroča odpadanje listja in s tem zmanjšano asimilacijo, se borijo z vzgojo odpornih klonov, že napadene nasade pa škropijo s helikopterjem. Uporabljajo razne fungicide npr. Ditan M-45, bakreno apno idr. Škropijo trikrat in sicer aprila, maja in junija.

Med raznimi poizkusi so nam pokazali tudi nasad topole z globokim sajenjem celo do 3,5 m v primerjavi z običajno 1 metriskim. Izkazalo se je, da je na dobrih tleh prirastek globlje sajenih sadik večji. Poizkus sajenja 2 letnih v primerjavi z 1 letnimi sadikami je pokazal, da so sadike po 6 letih enake. Topole imajo takrat 20 - 25 cm prsnega premera. Pri sadnji 5 m x 5 m ima nasad v tem času cca 160 m³ zaloge.

V poizkusnih nasadih imajo tudi visokodebelne vrbe. Tako npr. je dosedaj najboljša njihova domača vrsta, selekcionirana *Salix alba*. Delajo pa tudi z vrkami drugih provenijenc npr. iz Argentine, pa tudi iz Jugoslavije.

Po desetih letih topole posekajo. Na stoječem dobijo po 22.000 lir za kub. meter. Stroške poseka in spravila plača kupec. Na vprašanje ali ima vrba enako ceno so odgovorili, da ni bistvene razlike oz. da razlike nastajajo ponavadi iz komercialnih razlogov. Ponavadi pade cena tistemu lesu, ki ga je več in obratno.

Na nekaj ploskvah v t.zv. pahljačastih nasadih osnovanih 1972 preizkušajo vpliv gostote sadik na prirast. V vseh vrstah nasa-da je enako število sadik, vendar tako, da je razdalja med sa-dikami v 1.vrsti 0,80 cm (enako med 1. in 2. vrsto) potem pa razdalja med sadikami in med vrstami postopoma raste do 5,20 m. Nasad je star šele 3 leta, toda že sedaj je očitno, da pregosta sadnja ne daje zadovoljivega prirasta. Drevesa v redki sadnji so mnogo debelejša in višja.

V sklopu ekonomije instituta redijo 120 glav govedi. Ob koncu obiska, ki so nam ga omogočili zelo prijazno in dobro organizi-rano, direktor inštituta in njegovi sodelavci, so pokazali še različne stroje, ki jih uporabljajo v topolovih nasadih. Vide-li smo stroj za obrezovanje reznic (potaknjencev) za saditev potaknjencev (3000 kom/ha), Unimog s priključkom za vrtnanje lu-kenj ter stroj za zapraševanje.

Institut vzdržuje stike z našimi ustanovami, ki se bavijo s to-polo.

Zanimiv ogled je tako hitro minil. Nas je popoldne čakala še dolga vožnja do Firenc. Da bi šlo hitreje smo se podali na avtocesto. Dočim smo vse doslej vozili po ravni Padski nižini pa je svet proti jugu postal gričevnat, razgiban in bolj zani-miv. S časom smo bili precej na tesnem, cesta čeprav moderna zaradi razgibane pokrajine in bližine Ligurskih Apeninov neko-liko počasnejša, ob cesti proti Firencam pa več zanimivih kra-jev npr. Genova, Rapallo in Pisa. Po prigovarjanju sta šofer avtobusa in naša turistična vodnica pristala na enourn ogled znamenitega mesta Pise. Cesta je speljana zanimivo, drzno in zahtevno skozi tunele in čez viadukte, zlasti na tistem delu ko obide Genovo, ki smo si jo ogledovali iz avtobusa kolikor je bilo možno med hitro se vrstečimi predori. Ob pogledu na Rapallo smo se spomnili na zloglasni sporazum o razmejitvi po prvi svetovni vojni, ko smo izgubili velik del slovenske zemlje. Avtocesta proti Firencam se ogne tudi Pisi, zato je bilo treba prevoziti kakih 30 km več, kar pa se je spričo zanimivosti spla-čalo, saj smo bili večinoma prvič v tem mestu. Seveda v eni uri ni bilo mogoče kaj več, kot ogled treh (menda najbolj atraktiv-nih in najlepših) spomenikov, poševnega stolpa, čudovite kate-drale in stavbe imenovane Krstilnica, v kateri nam je čuvaj praktično predočil čudovito akustičnost in odmevnost po kateri je ta stavba znana. Škoda, da se nismo utegnili povzpeti na stolp. Opisati tega kar sem videl seveda ne znam. Za to so po-klicani strokovnjaki (ki so to že mnogokrat storili), navaden zemljan pa se čudi lepoti teh stavb, drznim višinam in obšir-nosti, čudoviti obdelavi marmorja in kamna sploh, veličastnim kupolam, slikarijam, stolpičem in kipom. Obenem, ko občuduješ umetniško moč ustvarjalcev pa se vprašuješ, kako so mogli že pred stoletji s preprostimi pripravami brez gradbenih strojev in dvigal ustvarjati take ogromne in tehnično zahtevne stavbe. Te stavbe-ustvarjene pred stoletji - so danes velikanska tu-ristična privlačnost za vse zemljane. Okrog njih je zato vedno živahen vrvež obiskovalcev z vsega sveta, množica pisanih stoj-nic z najrazličnejšimi spominki pa je zelo donosna gospodarska panoga, ki zaposluje mnogo delavcev.

V Firence smo prišli pred mrakom. Toda noč je bila predno smo našli med mnogimi hoteli našega.

V Firencah smo najprej obiskali gozdarski institut. O delu in razvoju instituta nam je govoril direktor Allegri. Institut je bil ustanovljen leta 1922 za raziskave iglavcev najprej pri univerzi, kasneje pa je postal samostojen v okviru ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo. Novi sedež je v Arrezi. Reorganizirani institut deluje na treh področjih. To so: ekologija, genetika in gozdarstvo. Sedaj imajo 15 raziskovalcev, v bodoče pa jih bo zaposlenih 22 v šestih sekcijah. Od vsega začetka, ko je vodil institut dr. Pavari, uvaja in preizkuša tuje drevesne vrste in sicer od iglavcev sitko (*Picea sitchensis*), grško jelko (*Abies cephalonica*), kavkaško jelko (*A. Nordmanniana*), *P. Lambertiana* (gigantski bor, sladkorni bor iz Severne Amerike), tujo, cedro, duglazijo (*Pseudotsuga douglasii*) i.dr. Med listavci so se predvsem zanimali za evkalipt. Institut ima okrog 500 raziskovalnih ploskev po vsej Italiji. Leta 1941 sta dr. Pavari in De Philipis sestavila pregled vseh do tedaj zastavljenih raziskav in od tedaj je težišče preiskav na vrstah, ki so do takrat pokazale največ. Evkalipt uspeva najbolj na jugu države in na otokih, od iglavcev pa se je najbolj izkazala duglazija. Le-ta je, kot je znano, začela svojo pot v Evropi po letu 1827 v parkih. Večji nasadi pa so bili osnovani v Italiji od leta 1890 naprej. Leta 1925 so je posadili na številnih ploskvah na alpskem področju, na Apeninih in vse do Sicilije. V Alpah duglazija ni pokazala zadovoljivih rezultatov, tam so se bolje obnesli smreka in jelka. Vendar je verjetno, da bi določene provenience duglazijske uspevale tudi v Alpah. V južnih predelih Apeninov so pokazali dobre rezultate bori (pinester, pinea, halepensis) in cipresa, tam pa, kjer je prirodno rastišče bukve dobro uspeva vnešena jelka. Ugodno za duglazijo se je izkazalo tudi področje kostanja in hrasta. Na severu gre do višine 800 m, na jugu pa do 1300 m n.v. Na podlagi merjenja na poizkusnih ploskvah in nasadih so že sestavili prirastne tablice za duglazijo. Letno pogozdijo duglazijo na 2000 - 3000 ha. Sedaj študirajo metode redčenja (npr. glede pogostnosti) in načine prirodne obnove (robne ali postopne sečnje). Ugotavljajo, da se duglazija hitro prirodno širi v nizkih gozdovih bukve in kostanja, kar je pomembno iz ekonomskih razlogov. Duglazija ima kot je znano širok areal razprostranjenosti, toda pri tem je osnovne važnosti izbira semena ustrezne provenience. Institut sodeluje v okviru programa IUFRO z instituti vsega sveta. Preizkušajo seme več kot 120 provenienc od tega 25 iz Italije. Dosedaj imajo najboljše izkušnje s semenom iz Oregona, Kalifornije in Washingtona, od domačih pa je najboljše iz Vallombrose. Letno porabijo več kot 500 kg semen delno iz Amerike in delno iz domačih sestojev. Ker je uvoz iz ZDA vse težji, potreba po semenu pa tudi v drugih deželah Evrope zelo velika, se želijo osamosvojiti z izločanjem semenskih sestojev in z snovanjem semenskih plantaž. V Evropi bi po njihovi oceni potrebovali letno 25.000 kg semena duglazijske, zato je preskrba z njim celo eden od problemov evropske

gospodarske skupnosti. Cenijo, da v Nemčiji opravijo 10 % vseh pogozdovanj z duglazijo, tudi v Franciji zelo veliko, v Italiji pa manj, ker ni veliko primernih zemljišč. Vseeno bo imela duglazija v Italiji zelo pomembno vlogo za zmanjšanje prirastka v iglavcih. Na institutu so sestavili primerjalne tabele o prirastku duglazije v različnih deželah v Evropi, ki so pokazale, da so rezultati najboljši v Italiji. Tu sadijo duglazijo na področju kostanja, kjer je vegetacijska doba dolga, v drugih deželah pa na področju bukve.

Institut nam je omogočil dva terenska ogleda. Vzhodno od Firenc na nadmorski višini od 600 - 1400 m ležijo gozdovi Vallombrose. Tu je najstarejša šola za logarje oz. gozdne čuvaje (milizia forestale). Ti so uniformirani zelo podobno kot vojaki.

Na področju kostanja do približno 900 m in višjeležečem področju bukve je jelka močno trpela zaradi gnilobe na koreninah (armilaria in fomes), zato so začeli vnašati duglazijo.

Ogledali smo si več umetno osnovanih sestojev in za nekatere so nam podali tudi najvažnejše podatke.

Primer: - sestoj duglazije star 47 let na nadm.v. 1200 m
- srednji pr. premer 35 cm, sr.viš. 36 m, temeljnica 50 m³,
- lesna zaloga 750 m³/ha

Pri zadnjih dveh redčenjih leta 1963, ko je bil sestoj star 35 let so dobili 83 m³ lesa na ha, leta 1968 pri starosti 40 let pa 98 m³/ha. Sadijo v medsebojni razdalji od 1,5 m x 1,5 m do 3 m x 3 m. Prvo redčenje naj bo v 20. ali celo 15. letu. Za pogozdovanje uporabljajo 4-letne sadike (2 + 2), ki jih proizvajajo v plastičnih vrečkah. Ob koncu obhodnje naj bi bilo v sestoju še 600 dreves; v semenskih le 300.

Vse kaže, da se bo sestoj naravno obnovil. V Italiji delajo največ z zeleno duglazijo (*Pseudotsuga taxifolia* var. *viridis*), v Nemčiji in Franciji pa s sivo duglazijo - var. *caesia*.

Glede prirastka so ugotovili, da je v kulminaciji

na tleh I. bon. razreda	v 30. letu	z 18 m ³ /ha
" II. "	v 35. letu	s 16 m ³ /ha
" III. "	v 40. letu	s 13 - 14 m ³ /ha
" IV. "	v 50. letu	z 12 m ³ /ha

Za zaključek so nam pokazali še 65-letni sestoj duglazije, za katerega so mnenja, da je najlepši v Italiji in Evropi in katerega občudujejo celo Američani.

Podatki: Starost 65 let na nadm. višini 1100 m, padavin 1200 mm,
popreč. prsni premer 42,4 cm
poprečna višina 40 m, najvišje drevo 53 m
temeljnica 54 m³
lesna zaloga 900 m³/ha

Redčenje leta 1964 je dalo 131 m³/ha
leta 1969 pa so posekali 340 m³/ha. Podatkov o poseku
med vojno nimajo. Računajo pa, da je znašal prirastek v vsej
obhodnji okrog 1450 m³, kar da poprečni letni starostni pri-
rastek 22 m³/ha.

Tla so bogata in klima zelo ugodna. Zmerne zimske temperature
in dovolj padavin (področje kostanja).

J. P.

(Nadaljevanje prihodnjič)

xXx

VIHAR JE PUSTOŠIL TUDI PO NAŠIH GOZDOVIH

Letošnje leto bo ostalo v spominu vseh, zlasti pa tistih, ki
imajo stalne opravke z naravo in so od nje materialno odvisni.
To je leto nenavadnih naravnih ujm, ki so pustošile pri nas in
v svetu. Nenadne naravne katastrofe niso prizanašale ne poljem
in ne gozdovom. Tudi najstarejši ljudje pri nas ne pomnijo ta-
ko nestanovitnega in katastrofalnega vremena.

O hudi toči in nalivih pri nas je bilo slišati vse poletje.
Prav nenavadno pa je, da je eno teh neurij dne 16. julija ob
štirih popoldne prizadejalo tudi večje komplekse bukovih se-
stojev na območju Gorjancev, natančneje na Ustražu, Pendirjev-
ki in delno tudi v Kobilah. Tega dne se je na področju Gorjan-
cev razdivjala huda nevihta. Močan dež in bliski so parali ne-
bo, veter pa se je s podvojeno močjo zaganjal v krošnje dreves.
Drevesa, ki so že stoletja kljubovala vsem vremenskim neprili-
kam, se niso mogla več upirati njegovi razbesneli moči. Vihar
jih je neusmiljeno prevračal in ruval.

Ko smo naslednje dni pregledovali podrte sestoje, se nam je
nudil pretresljiv prizor. Nemočna drevesa so ležala vsevprek,
le korenine in polomljeni štrclji so moleli kvišku. Od nekdanj
mogočnih dreves je ostala le polomija s prelomljenimi in delno
zdrobljenimi debli.

Človek se nehote vpraša, kje je vzrok taki katastrofi. Ali je to razmočena zemlja, ali mogoče nepravilen način sečnje. Prvi vtis je vsekakor kazal na drugo, saj smo najprej videli le uničene sestoje ob že obstoječih posekah. Toda ko smo si celotno področje natančno ogledali, smo videli, da temu ni tako. Vihar v svojem divjanju ni izbiral površin. Kjer se je skoncentrirala njegova moč, tam se mu drevje ni moglo upirati. Skoraj polovica uničenih sestojev je v predelih, kjer se sečnja ni izvajala več sto metrov stran. Poleg tega smo opazili, da vetrolomov v glavnem ni bilo v sestojih, ki so bili predčasno redčeni. Nenačeti so v pretežni meri ostali tudi grebeni.

Opustošenje po viharju je veliko. Skoraj 10 ha sestojev je popolnoma uničenih, v nad 2 ha pa je vihar podrl polovico drevja. Na Ustražu in v Pendirjevki leži na tleh skupaj 3030 dreves s skupno lesno maso 5.930 m³. Povprečno podrto drevo v tem delu meri 1,96 m³.

Poleg te mase, ki je bila izmerjena, pa je podrto še nadaljnjih 400 m³ in to v Kobilah, odd. 31, 200 m³, ter v zasebnih gozdovih v enoti Šentjernej še nadaljnjih 200 m³. Tako znaša skupna podrta lesna masa v družbenih gozdovih preko 6000 m³, kar predstavlja več kot dvoletni etat tega področja.

V priloženem pregledu so prikazane podrte lesne mase po posameznih oddelkih in ločeno po mestih podiranja. Prikaz je podan po številu drevja in kubikih. Za lažjo predstavo o debelini sestojev je prikazano tudi povprečno kubno drevo. Prikaz je podan samo za izmerjene predele.

Nahajališče	Odd.	Kom	m ³	povprečno drevo
Huda peč	23 a	365	619	1,70
Nad Hudo pečjo	23 a	146	338	2,32
Nad obstoječo žičnico	23 a	100	165	1,65
Pri obstoječi žičnici	23 b	42	69	1,64
Pri bolnici	24 a	336	502	1,49
Nad bolnico in žičnico	24 a	42	91	2,17
JZ od Peteršiljke	24 a	298	649	2,18
Nad Peteršiljko	24 a	130	344	2,65
	24 e	25	36	1,44
	25 a	140	259	1,85
	25 c	551	925	1,68
	25 d	47	143	3,04
Ustraž	38 a	762	1737	2,28
Ustraž	38 e	46	53	1,15
Skupaj		3030	5930	1,96

Gospodarska škoda, ki jo je povzročil vetrolom, je po grobih cenitvah izredno velika in se nanaša na več faktorjev.

a/ Škoda zaradi poškodb podrtega drevja

Ta škoda je velika, saj bo po grobih ocenah padel izkoristek tehnike v neto masi iz običajnih 50 - 55 % na 35 - 40 %. Če to izrazimo v m³, znese to približno 600 m³ tehničnega lesa. Res je, da se bo na ta račun delno dvignila masa prostornine, katera pa je v teh predelih že na meji rentabilnosti. Poleg tega pa bo tudi odpadek iz bruto mase na neto narastel iz povprečnih 12 % na najmanj 25 %.

b/ Povečanje stroškov sečnje in izdelave

Na tem področju še nimamo praktičnih izkušenj, vendar lahko trdim, da bo razlika v stroških znašala med 25 in 30 %, morda pa tudi celo več. Izdelava podrtega in prelomljenega drevja je zelo nevarna in zamudna, saj bo potrebno marsikatero izruvano drevo zavarovati pred nenadnim drsenjem.

c/ Spravilo izdelanih sortimentov

Področje vetroloma leži v najtežjih spravičnih pogojih na območju gozdnega gospodarstva. V pretežni meri je to področje dostopno le žičnim žerjavom, ki pa mora imeti za svoje rentabilno delo primerno koncentracijo lesa v dosegu vlačilne vrvi ob trasi. Čim leži les iz območja pobiranja, nastanejo stroški privlačenja s konji, ki pa so v teh težkih pogojih izredno visoki. Po prvi oceni bo potrebno pritegniti k trasi žičnice okrog 30 % podrtega lesa na razdaljo do 350 m.

d/ Obnova uničenih sestojev

Ta bo potrebna na površini okrog 7 ha, ostale površine so delno že pomlajene, ali pa veter ni uničil vsega sestoja. Ta površina se bo verjetno še povečala, saj bo potrebno nekatere dele še stoječih sestojev posekati in razširiti že obstoječe vrzeli. Obnova bo zahtevala visoke stroške, ki bodo precej višji od stroškov obnove v normalnih pogojih.

Za odstranitev posledic te katastrofe se bomo morali na obratu in celem podjetju močno angažirati, saj se v nasprotnem primeru lahko zgodi, da se že tako visoka škoda še poveča. Poskrbeti bomo morali da bo podrto drevje pravočasno izdelano in spravljeno iz gozda, saj bo drugače izgubilo svojo tehnično vrednost.

Tone Šepec, dipl. ing.

JAKABU KOLOMANU OB ŠESTDESETLETNICI

Ni še dolgo tega, ko smo ga srečali v pisarni Promlesa, sedanjí Perovi gostilni v Novem mestu. Skrbno je obračal prevzemnice in tovarne liste. Pa vendar je že od takrat preteklo 25 let in naš sodelavec Jakab Koloman je že obhajal svoj življenjski jubilej - šestdesetletnico. Pri svojih šestdesetih letih je še vedno čil in zdrav. Sicer pa so to najlepša leta v drugi polovici človekovega življenja.

Na dobro počutje vpliva poleg sodelavcev tudi okolica v kateri človek živi. Prav Dolenjska z gozdovi ob Krki in griči zasajenimi s trto, mu dajejo navdiha in moči. Kaj je lepšega kot opazovati naravo in hoditi ob vodi z ribiško palico in mrežo. Sam ulov je postranska stvar, kajne tov. Jakab.

Tov. Koloman! Vsi Tvoji sodelavci Ti želimo še mnogo zdravih let, sreče ter zadovoljstva.

xXx

DRUGI ZELENKOV MEMORIAL

Ko smo si lansko leto ob zaključku prvega Zelenkovega memoriala na TOZD "Gozdarstvo" Straža segli v roke, smo si obljubili, da bomo v bodoče vsako leto priredili podobno smučarsko tekmovanje pod tem naslovom in ga razširili na celotno območje gozdnega gospodarstva Novo mesto.

Letošnja zima, če jo sploh lahko tako imenujem, spet ni bila naklonjena ljubiteljem bele opojnosti. Priznati moramo, da se je nekaterih prijetela že kar obsedenost, v spoznanju, da ne bodo mogli letos vsaj malo natakiniti dila in pokazati nove smučarske opreme. Pa tudi tekmovalna mrzlica ni in ni hotela mirovati. Tovariši, ki so bili zadolženi za organizacijo tega tekmovanja so "pritiskali" na sindikat za finančno podporo in kmalu bi bil celo sindikat kriv, da ni bilo tako dolgo snega.

Končno ga je le zapadlo toliko, da je pokrnil nepokošeno travo, vendar je bilo to dovolj, da je bila potešena želja vsakega ne preveč zahtevnega smučarja.

Tekmovalni dan je bil 23. 2. 1975 v Črmošnjicah. Toda pri vsej zagnanosti posameznikov, da bi se tekmovanja udeležili zastopniki vseh TOZD in skupnih služb, je bila dokaj skromna udeležba. Spet je zatajilo obveščanje in to na "vrhu". Sliši se sicer skoraj smešno a je res, če povem, da še nekateri tovariši iz TOZD Črmošnjice, ki bi se sicer tudi udeležili tekmovanja, sploh niso vedeli zanj.

Tako se je tega drugega Zelenkovega memoriala udeležilo v glavnem zastopstvo TOZD "Gozdarstvo" Straža. Edina izjema je bil tov. Serini Alojz, ki je veljal tudi za favorita, vendar so štoparice v rokah ing. Kalinoviča in tov. Zupana ter štarterja tov. Kavčiča pokazale drugače. Proga je potekala na že znanem terenu in ni bila posebno zahtevna. Postavil jo je Serini Alojz in ostali tekmovalci.

Vrstni red tekmovalcev pa je naslednji:

1. Bobnar Primož	čas	46,08
2. Serini Alojz	"	46,10
3. Legan Martin	"	46,70
4. Pirc Stane ml.	"	46,70
5. Jarc Mirko	"	48,19
6. Žunič ing. Stane	"	48,20
7. Štor ing. Adi	"	48,20
8. Hočevnar Anton	"	48,80
9. Zupančič Bogdan	"	60,13

Uradne rezultate so tekmovalci zvedeli takoj po tekmovanju seveda v gostilni ob sicer res skromni malici vendar v prijetnem vzdušju z željo, da se čez leto dni spet vidimo v večjem številu za kar vas že sedaj vljudno vabimo. Podeljene so bile tudi tri nagrade.

Z A N I M I V O S T I

Hrastovi sodi iz Slovenije za kubanski rum

Pred kratkim so iz Reke poslali z ladjo preko oceana več kot 7.000 hrastovih petstolitrskih sodov. To je bila samo prva pošiljka od dogovorjenih 20.000 sodov enake velikosti, ki jih bo izdelal LIP Djurdjenovac za Kubo. V teh sodih izdelanih iz slavonske hrastovine bo dozoreval in se fermentiral sloviti "Cuba - rum". Slavonska hrastovina po svojih sestavinah namreč najbolj pospešuje kemijski proces fermentacije znane pijače in ji daje tudi specifično aromo. To je bilo znano že pred več kot 100 leti, ko so v takih sodih francoski vinogradniki dozorevali sloviti Cognac. Dobava sodov Kubi bo prinesla podjetju 55 milijonov novih dinarjev.

Po "Šumarskem listu" št. 10-11 iz 1.1974

Zelene patrolje

V Sovjetski zvezi je nekaj vrst mladinskih organizacij, ki skrbijo za varstvo narave. Med njimi so znane "zelene patrolje", ki preprečujejo nastanek gozdnih požarov, izdelujejo gnezda za ptice in skrbijo za prehrano divjadi. Organizirani so v šolska gozdna gospodarstva, kjer otroci pogozdujejo, varujejo gozdove pred požari in nabirajo seme. V primeru potrebe naselijo v gozdove tudi "bolničarje" - borce za uničevanje škodljivih gozdnih insektov, predvsem gozdne mravlje (Formica rufa in Formica polyotena), ki napadajo vse razvojne stadije gosenc in ličink listnih os, metulje in gosenice z dolgimi gostimi dlakami. V srednjevelikem mravljišču je od 500.000 do 2.000.000 takih "delavcev", ki v času ene vegetacijske dobe uničijo milijonsko vojsko škodljivih insektov.

Po "Šumarskem listu" št. 10-11 iz 1.1974

Problemi s kadri v gospodarstvu

Na seji koordinacijskega odbora za izobraževanje pri gospodarski zbornici SRS v aprilu letos je predsednica skupščine raziskovalne skupnosti Slovenije dr. Aleksandra Kornhauser, govoreč o kadrih med drugim povedala, da je nenormalno, ko letno vpisujemo na visoke šole 300 psihologov in 200 medicincev ter 1000 rednih in 1000 izrednih ekonomistov in le 421 študentov na vse tehniške fakultete. Iz tega sledi, da bo nujno potrebno ukrepati v korist proizvodnih kadrov. Doseči moramo normalne proporce med delavci v proizvodnji in delavci v družbeni praksi. Z visokošolsko izobrazbo šolamo pri nas približno 5 % generacije, do leta 1985 pa naj bi se izobraževalo 25 % visokošolskih kadrov, kar nikakor ni pretirano v primerjavi z drugimi državami (SSSR 25 %, ZDA 43 %, Švedska 22 %).

K NOVI SLIKI NA OVITKU

Tako kot že vrsto let, je tudi tokrat nam vsem znani Miloš Kobe-Mik poskrbel za lepšo podobo našega glasila. Lepa barvna fotografija, ki priča o tem, da jo je posnela izkušena roka, prikazuje grad Prežek pod Gorjanci. Motiv z vinsko trto v ospredju in gozdovi v ozadju je za ta del naše Dolenjske zelo značilen, posebno lepoto pa mu dajejo čudovite naravne barve. Naj navedemo nekaj podatkov o tem znamenitem gradu. Povzeli smo jih iz priloge Dolenjskega lista z dne 16. 5. in 30. 5. 1974 (rubrika "Gradovi in usode").

Grad, ki ga predstavlja naša slika je mlajšega porekla. Stari grad Prežek je stal nad sedanjim v obliki utrjenega stolpa. Bil je v lasti Prisov, ene izmed vej gospodov Višnjegorskih. Zgodovinski viri navajajo, da je okrog leta 1200, potem ko so Prisovi izumrli, grad prešel v last gospodov Prežeških, ki so bili najprej višnjegorski ministeriali, kasneje pa podložniki freisinških škofov z Bavarskega. Prežek je kmalu postal središče vseh freisinških posesti med Krko in Gorjanci, kar priča o moči in sposobnosti lastnikov tega gradu, nedvomno pa tudi o njegovi strateški pomembnosti. Prav zaradi tega so lastniki grad ob koncu 14. in začetku 15. stoletja obnovili in ga močno utrdili. V začetku 15. stoletja je grad prešel v last grofov Auerspergov, toda v katastrofalnem potresu leta 1511 se je grad porušil. Iz ruševin tega gradu je po osvoboditvi naše gozdno gospodarstvo pridobilo nekaj kamenja za gradnjo cest.

Auerspergi so bili tisti, ki so po katastrofalnem potresu začeli graditi novi Prežek. Na tem gradu so gospodarili pozneje Sigesdorfi, Juniči, v Valvasorjevem času Paradeizarji, pozneje Gušiči in Ilijašiči, od leta 1800 pa Janez Klun. Leta 1833 je grad kupil Prešernov prijatelj Andrej Smole, za njim pa so bili lastniki še Stefan Klesič iz Samobora, dalje Jelovski in Fichtenau, od 1877 do druge svetovne vojne pa Langerji. Septembra 1942 je bil grad požgan, po vojni pa so ga deloma obnovili, pri čemer je les za ostrežje prispevalo naše gozdno gospodarstvo.

Od vseh lastnikov novega Prežeka je nedvomno najbolj zanimiv in za slovensko kulturo pomemben Andrej Smole. K temu ljubljanskemu trgovcu in svetovljanu sta na grad poleg Prešerna zahajala tudi pesnik Anastasius Grün in ilirski pesnik Stanko Vraz. Te čase opisuje tudi Janez Trdina v svojem "Sprehodu v Belo krajino". Na hudomušen in njemu svojski način opisuje razne prigode, ki so se na gradu dogajale zlasti ob priliki raznih obiskov, ko se je vesela družba ob dobri kapljici zabavala dolgo v noč. Sicer pa je bil Smole znan tudi po svoji dobrosrčnosti. Finančno je podpiral svoje prijatelje, dober pa je bil tudi za svoje

podložne kmete. Ob slabih letinah ni zahteval od njih nikakršne desetine, v stiskah pa jim je vedno priskočil na pomoč, kar vrli Podgorci še do danes niso pozabili.

To je le nekaj utrinkov iz bogate preteklosti gradu Prežek. Čeprav samo v nekaj vrsticah, bo s tem njegova slika postala bolj jasna.

xXx

PRIZADEVANJA ZA IZBOLJŠANJE GOSPODARJENJA

Kot je bilo predvideno po akcijskem programu, je zbor delegatov na svoji seji 15. avgusta 1975 ocenil prizadevanje za izboljšanje gospodarjenja v naši delovni organizaciji. Poročilo o tem je podal direktor podjetja.

Poglejmo s čim so se pohvalile posamezne TOZD in vodje služb:

I. TOZD PODTURN

1. Skupino 14 cestarjev, v kateri so večinoma nekdanji sekači-invalidi, smo razdelili na delavce v gojenju, cestarje in delavce na vlakah. Imenovane so bile tudi vodje skupin. Rezultat tega je, da za gojitvena dela v GG enoti Poljane letos nismo najemali dninarjev. To so opravili večinoma gojitelji sami.
2. Enega od dveh nakladalcev - manipulantov smo zadolžili za odpremo lesa s kamionskih cest. S tem je delo med obema nakladalcema bolj koordinirano. Pričakujemo, da ne bo več propadal pozabljeni les na območnih cestah. Poostrena je kontrola nad izvajanjem predpisa o tehničnem pregledu vozila na vsakih 2000 km.
3. Realizirali smo predvideno koncentracijo sečnje. Rezultat tega je cenejši prevoz delavcev na delo, manj izgubljenega časa na vožnjah in cenejše vzdrževanje cest, ker vseh ni potrebno vzdrževati. Koncentrirana sečnja je tudi omogočila realizacijo predloga, da se naj delavcem vozi sveža in bolj pestra malica na teren. S tem smo pričeli 11. t.m. Pričakujemo manj boleznin zaradi prebavnih motenj in večjo storilnost.
4. Sprejet je bil sklep, da se prekine s prakso dajanja ustmenega dovoljenja za dopust. Odslej se bo smatralo, da je na dopustu le tisti, ki bo od svojega nadrejenega prejel pisмено dovoljenje. S tem se bo zmanjšala možnost za izgovore pri neopravičenih izostankih.
5. V teku je izdelava gozdnogojitvenih in sečnospravičnih načrtov.
6. Delavski svet je sprejel predlog naj kolektiv razpravlja o vzrokih za povečanje bolezenskih izostankov.

II. TOZD GRADNJE:

1. Z nabavo razstreliva pri cenejših dobaviteljih smo znižali izdatke za razstrelivo za cca 50 %.
2. S poostreno kontrolo pri pisanju delovnih poročil strojnikov in sezoncev, smo dosegli večjo delovno disciplino.
3. Z najetjem zasebnega nakladača v peskokopu Soteska smo znižali stroške nakladanja za 10 %, povečali promet in s tem v zvezi rentabilnost peskokopa.

4. Ponovno smo vložili vlogo za nove cene materiala v peskokopu Soteska, ker so sedanje cene na meji rentabilnosti.
5. Pri opravljanju uslug zasebnim in družbenim naročnikom smo pazili na to, da nismo delali pri starih dolžnikih in tam kjer je plačilo vprašljivo.

III. TOZD NOVO MESTO:

1. Ugotovili smo, da je v prvi vrsti potrebno okrepiti delovno disciplino in brezpogojno doseči, da se vsi člani kolektiva dosledno držimo samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v TOZD.
2. V letošnjem letu smo znižali število zaposlenih za 5, to je na 143, kar pa je še vedno previsoko število. V planu imamo še zmanjšanje števila zaposlenih in računamo, da bi za naš obseg poslovanja bilo potrebno okoli 130 delavcev.
3. Uspeli smo, da z viškom delovne sile opravljamo skoraj v celoti gojitvena dela in da smo število dninarjev znižali na minimum.
4. Pri sečnji lesa smo zvišali produktivnost za 12 %. To gre predvsem na račun organiziranih prihodov na delo, ko so sekači na delu dejansko normalen delovni čas. To smo dosegli tudi s tem, da smo že delno koncentrirali sečnjo, kar pa bomo v prihodnjem letu še stopnjevali. V ta namen je že opravljeno tudi odkazilo za leto 1976.
5. Pri drevesničarstvu smo pri setvi po Dunnemanovem sistemu dosegli dobre rezultate in bomo pocenili stroške proizvodnje sadik za ca 30 %.
6. Kot pri sekačih tudi na gojitvi uvajamo skupinsko delo, kjer so rezultati dosti boljši. Nameravamo osnovati tudi skupino cestnih delavcev, ki bi se na delo vozila s kombijem in imela svojega delovodjo.

IV. TOZD ČRNOMELJ:

1. Na železniških postajah in pri transportu je bilo delo do konca maja organizirano v dveh turnusih, podaljšano delo in delo ob prostih sobotah zaradi dobave vagonov.
2. Delovna disciplina se je izboljšala, vendar so potrebni dodatni ukrepi. Zaradi nediscipline sta bila disciplinsko odpuščena revirni gozdar in sekač, kar je imelo pozitiven vpliv.
3. V kratkem bodo vse skupine imensko obravnavale vse izostanke z dela v I. polletju.
4. Za motorne žage so uvedeni delovni nalogi, na katere poleg popravila vpisuje mehanik tudi pripombe glede vzrokov okvare.

V. TOZD ČRMOŠNJICE:

1. Delavska kontrola je v letošnjem letu začela intenzivno delovati.
2. Kar se tiče izostankov z dela je na pobudo sindikata disciplinska komisija pri TOZD klicala na odgovornost posamezne člane kolektiva, ki kršijo delovne pravice in dolžnosti.

VI. SKUPNE SLUŽBE:

1. Narejena in dana je v razpravo analiza kamionskih prevozov.
2. Za varnejši prevoz goriva od skladišč oziroma bencinskih črpalk do skladišč oziroma delovišč v gozdu je narejen prototip polprikolice kot priključek vozilu Kombi IMV.
3. V delu so nakladalne vilice za drva kot priključek nakladalcu Volvo.
4. Da bi zmanjšali stroške transporta je bila dana v proizvodnjo 2-osna polprikolica nosilnosti 16 ton na TOZD Podturn.
5. Izdelan in dan je v razpravo in na preizkušnjo predlog norm spravila lesa za traktorje in žične žerjave.
6. Izdelana je študija o izgradnji lastne mehanične delavnice v dveh variantah.
7. Skupno s službo za eksploatacijo in vodjo plana je izdelan in dan TOZD-om v uporabo obrazec in navodila za obračunavanje izvršenih kamionskih prevozov šoferjev.
8. Izdelana je analiza o izkoriščanju delovnega časa v letu 1974.
9. Na dveh sestankih referentov za izkoriščanje smo praktično obravnavali koncentracijo sečišč in spravilo lesa z zgibnim traktorjem (Na Hmeljniku in v Zagradcu v odd. 59).
10. Kontroliramo dosledno uporabo norm in primerjamo učinke v sečnji.
11. Sestavljene so norme za nakladalce za ročno nakladanje lesa.
12. Posebna komisija v zadnjem času pregleduje stroje in priprave ter njihovo vzdrževanje.
13. Gozdnogojitvene in sečnospravilne načrte izdelujemo povsod tam, kjer je v prihodnjem letu predvidena sečnja. V ta namen organiziramo posebne praktične seminarje za revirne gozdarje (Črmošnjice, Črnomelj).
14. Investicijski program za nasade iglavcev za leto 1975 je bil izdelan po pogojih natečaja in v roku oddan na SIS za gozdarstvo SRS.
15. Drevesnice Gradac I. in II. so vključene v proizvodnjo, drevesnica Črmošnjice pa je zaradi predvidenega kolobarjenja zasajena z deteljo lucerno.

16. V drevesnici Krka je sistem setve po Dunnemanu izvršen na površini 250 m², prav tolikšna površina pa je pripravljena za setev prihodnjo pomlad.
17. TOZD in OZK so sprejeli vsak svoj statut. Prav tako so sprejeli tudi samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu.
18. Organiziran je bil 35-urni seminar za samoupravljalce in 16-urni seminar za člane delavske kontrole.
19. Prav ta čas teče razprava o novi organiziranosti TOZD in OZK.
20. Sestala se je komisija samoupravne kontrole podjetja, ki je obravnavala predvsem program dela, v katerem je med drugim tudi naloga aktivizacije delavskih kontrol v TOZD in nadzor-nih odborov v OZK.
21. Sestavljen (in na današnji seji sprejet) je program dela zbora delegatov za drugo polletje 1975. Vsebuje število sej, približne roke in problematiko, ki jo bo obravnaval.
22. Sestala se je komisija za letni plan in srednjeročni razvojni program.